

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΠΜΣ «ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΚΟΥΡΣΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ
ΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Κώστας Αλέξανδρος

Επιβλέπων Καθηγητής: Χαράλαμπος Παπασωτηρίου
Αρ. Μητρώου: 1214Μ080

ΑΘΗΝΑ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	σελ. 3
1. Εισαγωγή.....	σελ. 4
2. Γιατί τα κράτη εξοπλίζονται.....	σελ. 8
2.1 Η ρεαλιστική θεωρία.....	σελ. 8
2.2 Η χρήση τους.....	σελ. 10
3. Η Ιαπωνία, μία ιδιαίτερη περίπτωση.....	σελ. 14
3.1 Μία σύντομη ιστορική αναδρομή.....	σελ. 14
3.2 Η Ατομική Βόμβα.....	σελ. 15
3.3 Σύγχρονες προκλήσεις.....	σελ. 18
4. Η Στρατηγική της Κίνας.....	σελ. 23
4.1 Η Κίνα στον 21 ^ο αιώνα.....	σελ. 23
4.2 Ο ρόλος του PLA.....	σελ. 29
5. Η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ και ο ρόλος της.....	σελ. 33
5.1 Εισαγωγή.....	σελ. 33
5.2 Η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ σε Ασία και Ειρηνικό.....	σελ. 34
5.3 Απειλές.....	σελ. 39
5.4 Η Αμερικανική στρατηγική.....	σελ. 44
6. Συμπέρασμα.....	σελ. 53
7. Βιβλιογραφία.....	σελ. 57

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι νέες πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές πραγματικότητες που διαμορφώνονται αυτή τη στιγμή στην ανατολική Ασία καθιστούν αναγκαία τη βαθύτερη κατανόηση της αλληλεπίδρασης των δυνάμεων που δρουν στην περιοχή. Ιδιαίτερα μάλιστα των τριών εκείνων δυνάμεων η αλληλεπίδραση των οποίων οδηγεί και διαμορφώνει τις εξελίξεις. ΟΙ ΗΠΑ, Η Ιαπωνία και η Κίνα ανταγωνίζονται στρατιωτικά και εξισορροπούν η μία την άλλη σε μία προσπάθεια επιβολής των θέσεων τους σε μια περιφέρεια του διεθνούς συστήματος η σημασία της οποίας διαρκώς αυξάνεται.

Ο ρόλος των ΗΠΑ είναι ίσως και ο πιο σημαντικός αφού το κράτος αυτό αποτελεί τον εξισορροπιστή του συστήματος. Η παρουσία τους στην περιοχή κρίνεται επιβεβλημένη και σημαντική για τη διατήρηση του status quo. Ενός status quo που είναι θετικό για τα δικά τους συμφέροντα. Στενότερος σύμμαχός τους στην προσπάθεια αυτή είναι η Ιαπωνία. Η μικρότερη από τις τρεις δυνάμεις της περιοχής, σχετικά απομονωμένη, φιλειρηνική και με περιορισμένες στρατιωτικές δυνατότητες έχει ρίξει το βάρος της προσπάθειάς της κυρίως στην ανάπτυξη της οικονομίας της. Διαπιστώνουμε όμως πως και για αυτό το κράτος τα πράγματα δεν είναι ως φαίνονται αφού ο ανταγωνισμός με την Κίνα έχει ήδη οδηγήσει τους Ιάπωνες να αναθεωρήσουν σημαντικά την πολιτική τους.

Από την πλευρά της η Κίνα παραμένει ακόμη και σήμερα ένα μεγάλο ερωτηματικό. Και για τις προθέσεις της αλλά και για την μελλοντική της πορεία. Μία επιβράδυνση της οικονομίας της είναι σίγουρο πως θα αναβάλει τα όποια σχέδια της. Στην αντίθετη περίπτωση οι εξελίξεις αναμένονται ραγδαίες ειδικά μάλιστα μετά και τα πρόσφατα σημάδια επιθετικότητας που έχει επιδείξει.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το ρόλο της στη διεθνή πολιτική συνεχώς να αποκτά μεγαλύτερη σημασία η περιοχή της ανατολικής Ασίας μπαίνει σε μια νέα περίοδο πολυμερούς διπλωματίας, οικονομικής ανάπτυξης αλλά και αυξημένων αμυντικών δαπανών, συνοριακών διενέξεων και θαλάσσιου ανταγωνισμού σε μια περιοχή του κόσμου η οποία ελάχιστα μέχρι σήμερα μας είχε απασχολήσει κατά το πρόσφατο παρελθόν. Ταυτόχρονα στην περιοχή παρακολουθούμε την άνοδο μιας νέας περιφερειακής δύναμης - και μελλοντικής ίσως υπερδύναμης – της Κίνας, η οποία σταθερά, πάντα προσεκτικά και με αργούς ρυθμούς διεκδικεί μια νέα θέση ανάμεσα στα κράτη της περιοχής.

Με αφορμή, λοιπόν, το αυξημένο ενδιαφέρον που παρουσιάζει τόσο γεωπολιτικά όσο και στρατιωτικά η συγκεκριμένη περιοχή αποφάσισα ύστερα από ώριμη σκέψη να ασχοληθώ με τη συγγραφή μιας εργασίας η οποία θα έχει ως σκοπό όχι μόνο να παρουσιάσει την παρούσα κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής και της νότιο-ανατολικής Ασίας αλλά και η οποία θα προσπαθήσει να αποδείξει με επιστημονική εγκυρότητα εάν τα κράτη ολισθαίνουν σε έναν παρατεταμένο ανταγωνισμό με απρόβλεπτες προς το παρόν συνέπειες.

Παράλληλα, θεώρησα σημαντικό και απαραίτητο να συμπεριλάβω στην εργασία αυτή και τη μοναδική πλέον υπερδύναμη η οποία δρα στην περιοχή μετά και το τέλος του Ψυχρού πολέμου, τις ΗΠΑ. Και αυτό διότι η παρουσία τους στην περιοχή αυτή όχι μόνο είναι μακροχρόνια αλλά και ιδιαίτερος σημαντική. Άλλωστε οι ΗΠΑ αποτελούν έναν από τους μεγαλύτερους αν όχι και το μεγαλύτερο εξαγωγέα όπλων στην περιοχή της Ασίας¹. Και αυτό παρά τη συνεχιζόμενη αύξηση της παραγωγής και των εξαγωγών των δύο μεγαλύτερων ανταγωνιστών τους της Ρωσίας και της Κίνας. Πιο συγκεκριμένα οι περιοχές της Ασίας και της Ωκεανίας αθροιστικά αναλογούν στο 48% των συνολικών εξαγωγών όπλων των ΗΠΑ για το 2014². Και μάλιστα στο ποσοστό αυτό δεν περιλαμβάνεται η Μέση Ανατολή στην οποία αντιστοιχεί ένα ποσοστό 32%³.

Ο ρόλος των ΗΠΑ όμως δεν περιορίζεται μόνο στην πώληση στρατιωτικού υλικού. Η παρουσία των αμερικανικών στρατευμάτων είναι απαραίτητη για την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην περιοχή. Βασικός στόχος λοιπόν, της εργασίας θα είναι και η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κατανόηση της παρουσίας των ΗΠΑ στην

¹ Pieter D. Wezeman, Siemon T. Wezeman, “Trends in International Arms Transfers, 2014”, *SIPRI Fact Sheet* (March 2015), p. 2, <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1503.pdf>.

² *ibid*, σελ. 2.

³ *ibid*, σελ. 2.

ανατολική Ασία τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον και πως αυτή επηρεάζει τη ισορροπία ισχύος ανάμεσα στα υπόλοιπα κράτη. Ιδιαίτερη βαρύτητα σε αυτό το σημείο θα πρέπει να δοθεί στη σχέση ΗΠΑ-Κίνας καθώς για πολλούς αναλυτές οι ισορροπίες ανάμεσα στα δύο αυτά σημαντικά κράτη αποτελούν σημαντικό παράγοντα και για τις πολιτικές των υπόλοιπων κρατών-παιχτών στην περιοχή αυτή του ειρηνικού.

Γιατί όμως αξίζει να ασχοληθεί να κάποιος με τη μελέτη της περιοχής της ανατολικής και νότιο-ανατολικής Ασίας και τι χρήσιμα συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν από μια τέτοια έρευνα και για τις υπόλοιπες περιφέρειες του πλανήτη; Κατ' αρχήν θα πρέπει εδώ να διευκρινίσουμε πως η επιλογή του τίτλου της εργασίας δεν ήταν διόλου τυχαία. Η φράση «Προς μια νέα κούρσα εξοπλισμών...» φανερώνει την ολοένα και αυξανόμενη διάθεση των κρατών προς την απόκτηση νέων και εξελιγμένων αμυντικών συστημάτων μετά από μία μικρή περίοδο κάμψης όπως αυτή είχε παρατηρηθεί κατά τη διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης⁴.

Οι λόγοι που οδηγούν τα κράτη της ανατολικής Ασίας προς αυτή την κατεύθυνση είναι πολλοί και διάφοροι. Η κάθε χώρα έχει τα δικά της κίνητρα με βάση τα οποία καθορίζει σε ποιους τομείς της άμυνας θα δοθεί προτεραιότητα και σε ποιους όχι. Ταυτόχρονα, όμως, παρατηρείται και ένα ακόμη φαινόμενο. Ανάμεσα στα τρία όπλα: στρατός ξηράς, ναυτικό, αεροπορία εκείνο στο οποίο δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα και για το οποίο ξοδεύονται τα περισσότερα χρήματα είναι το ναυτικό. Το φαινόμενο αυτό είναι κοινό για όλα τα κράτη της περιοχής ανεξαιρέτως καθώς κανένα από αυτά δεν είναι περικλειστο και όλα έχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τα θαλάσσια σύνορά τους. Οι θάλασσες της ανατολικής Ασίας διαθέτουν μερικούς από τους πιο σημαντικούς εμπορικούς διαδρόμους με τα κράτη να δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλεια τους π.χ. Ινδονησία. Κάποια δεν ενδιαφέρονται μόνο για τον έλεγχο των ναυτικών και εμπορικών διαδρομών αλλά και για τα θαλάσσια σύνορα στην περιοχή και το πώς αυτά ορίζονται. Ο τελευταίος αυτός παράγοντας επηρεάζει ιδιαίτερα τα κράτη τα οποία βρίσκονται εγγύτερα στη θάλασσα της νότιας Κίνας όπως για παράδειγμα το Βιετνάμ, η Μαλαισία και οι Φιλιππίνες. Εκεί ο έντονος ανταγωνισμός με την Κίνα για την εκμετάλλευση των πιθανών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και φυσικού αερίου ωθεί τα συγκεκριμένα κράτη να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στον εκσυγχρονισμό και την αύξηση των ναυτικών και δευτερευόντως των αεροπορικών δυνάμεών τους. Μπορούμε επομένως

⁴ Zhu Feng, "An emerging Trend in East Asia: Military Budget Increases and their Impact", *Asian Perspective*, Vol. 33, No 4 (2009), p. 1-2, http://www.thinkinchina.asia/wp-content/uploads/02_zhufeng_MilitaryBudget.pdf.

να ισχυριστούμε πως τα κράτη αυτά βρίσκονται μακριά από έναν πολιτικό συμβιβασμό⁵.

Πέρα , όμως, από λόγους που έχουν να κάνουν με διεκδικήσεις εδαφών ή πόρων η περιοχή της ανατολικής Ασίας προσελκύει το ενδιαφέρον και για έναν ακόμη λόγο. Αποτελεί μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για την παρατήρηση και την περαιτέρω κατανόηση της συμπεριφοράς των κρατών όταν αυτά θεωρούν πως θίγονται βασικά τους συμφέροντα, της διαδικασίας λήψης των αποφάσεων που αφορούν τις διπλωματικές, στρατιωτικές και άλλες ενέργειές τους αλλά και το τι ρόλο παίζουν οι διάφορες παραστάσεις και προκαταλήψεις που έχουν διαμορφωθεί ανάμεσα στις ηγεσίες των κρατών κατά τη διάρκεια της σύγχρονης ιστορίας τους.

Γενικότερα μέσα από την παρατήρηση αυτού του περιφερειακού συστήματος κρατών φιλοδοξούμε να λάβουμε απαντήσεις σε κάποια από τα βασικότερα ερωτήματα των διεθνών σχέσεων όπως για παράδειγμα το πώς συνεχίζουν να λειτουργούν τα κράτη μέσα σε ένα ακρως ανταγωνιστικό περιβάλλον και ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί η ειρήνη και η συνεργασία ανάμεσά τους⁶;

Ακόμη ένα από τα επιμέρους ζητήματα με τα οποία θα ασχοληθεί αυτή η εργασία είναι και η μέχρι και σήμερα φιλειρηνική Ιαπωνία η οποία μόλις πρόσφατα, στις 19 Σεπτεμβρίου 2015 ψήφισε μία σημαντική συνταγματική αλλαγή βάσει της οποίας τα Ιαπωνικά στρατεύματα για πρώτη φορά μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο θα μπορούν να συμμετέχουν πιο ενεργά σε στρατιωτικές αποστολές στο εξωτερικό⁷. Πως είναι δυνατόν να επηρεάσει αυτή η μεταρρύθμιση τη συμμαχία της Ιαπωνίας με τις ΗΠΑ και ποιοι παράγοντες οδήγησαν τους Ιάπωνες σε μία τέτοια ριζοσπαστική επιλογή για την ασφάλειά τους; Όπως αποδεικνύεται οι σκέψεις για μία σημαντική αλλαγή στη βασική νομική βάση της ιαπωνικής ασφάλειας κυοφορούνταν ήδη από το 1991 και τον τότε πόλεμο του Κόλπου. Η καταστροφική αυτή περίοδος για την ιαπωνική διπλωματία έθεσε τις βάσεις για μια ευρεία μεταρρύθμιση η οποία θα ανταποκρίνονταν με επιτυχία στο νέο περιβάλλον ασφαλείας όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αλλά παράλληλα δεν θα απομάκρυνε την ιαπωνική νομοθεσία και κατ' επέκταση την ιαπωνική κοινωνία από τις βασικές αρχές του φιλειρηνισμού.

⁵ Zhu Feng, "An emerging Trend in East Asia: Military Budget Increases and their Impact", *Asian Perspective*, Vol. 33, No 4 (2009), p. 3, http://www.thinkinchina.asia/wp-content/uploads/02_zhufeng_MilitaryBudget.pdf.

⁶ Kenneth N. Waltz, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, μτφρ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, (Theory of International Politics), Ποιότητα, Αθήνα, 2011, σελ. 9.

⁷ "Japan's Legislation for Peace and Security/ Other Initiatives on Security", Ministry of Foreign Affairs of Japan, <http://www.mofa.go.jp/policy/security/>

Και εάν οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία αποτελούν τη μία πλευρά του νομίσματος η Κίνα αποτελεί την αντίθετη πλευρά. Η Κίνα αποτελεί αυτή τη στιγμή το κράτος με τις μεγαλύτερες αμυντικές δαπάνες στην ανατολική Ασία δαπανώντας περίπου το 2-2.2% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος για την άμυνα της⁸. Οι αμυντικές δαπάνες της Κίνας είναι σχεδόν απόλυτα συνδεδεμένες με την οικονομική της ανάπτυξη και για το 2014 παρουσίασαν μια αύξηση της τάξης του 9.7%⁹. Όπως όμως αποδεικνύεται η ανάπτυξη αυτή της κινεζικής οικονομίας δεν είναι αρκετή ώστε η Κίνα να πλησιάσει τις αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ, οι οποίες ακόμη και σήμερα παραμένουν τριπλάσιες από αυτές της Κίνας. Αλλά όπως φαίνεται είναι αρκετή ώστε να μεταβάλει ριζικά την κινεζική στρατηγική για την ανατολική Ασία και να την απομακρύνει αργά αλλά σταθερά από τις κατευθυντήριες γραμμές που χάραξε ο πρόεδρος Deng Xiaoping και τις οποίες η Κίνα εφάρμοζε μέχρι πρόσφατα.

Ένας από τους βασικούς στόχους είναι και η ανάλυση αυτής της νέας στρατηγικής τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο και η προσπάθεια για μία μερική έστω κατανόηση των μελλοντικών σχέσεων της Κίνας με τις άλλες δύο σημαντικές δυνάμεις της περιοχής, την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ. Είναι τελικά μονόδρομος η σύγκρουση ή μήπως η Κίνα θα έπρεπε να επιλέξει μια πολιτική στενότερης συνεργασίας με τα δύο αυτά κράτη εν όψει μάλιστα και του συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος ασφάλειας στην περιοχή;

Τέλος μέσα από την ανάλυση της εργασίας ελπίζω να γίνει απολύτως κατανοητό ποια είναι η σχέση μεταξύ των τριών αυτών δρώντων και πως η ισορροπία ανάμεσά τους επηρεάζει και την ισορροπία ισχύος στην περιοχή. Υπάρχει μία κούρσα εξοπλισμών στην περιοχή ή μήπως τα τρία αυτά κράτη δρουν εξισοροπητικά το ένα απέναντι στο άλλο;

⁸ Sam Perlo-Freeman, Aude Fleurant, Pieter D. Wezeman and Siemon T. Wezeman, “Trends in World Military Expenditure 2014”, *SIPRI Fact Sheet* (April, 2015), p. 2, <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1504.pdf>.

⁹ *ibid*, σελ. 2.

2. ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΕΞΟΠΛΙΖΟΝΤΑΙ

2.1 Η ρεαλιστική θεωρία

Τα κράτη στον 21^ο αιώνα δεν αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις όπως έναν αιώνα νωρίτερα. Η πιθανότητα ενός πολέμου μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων του πλανήτη είναι πλέον απειροελάχιστη έως ασήμαντη. Η τρομοκρατία, η οικονομική ανισότητα, το περιβάλλον είναι μερικά από τα σύγχρονα προβλήματα που περιλαμβάνει η ατζέντα των σημερινών κρατών αλλά και των διεθνών οργανισμών. Παράλληλα στο στρατιωτικό και πολιτικό πεδίο οι ΗΠΑ είναι πλέον ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης, η πρώτη υπερδύναμη με δυνατότητα προβολής ισχύος σε κάθε σημείο του πλανήτη. Δε θα ήταν υπερβολή να ισχυριστεί κάποιος πως τα νέα αυτά δεδομένα θα έπρεπε να αποθαρρύνουν τα κράτη από το να εμπλέκονται συνεχώς σε έναν ανταγωνισμό ισχύος δίχως όρια, συσσωρεύοντας όπλα συμβατικά και μη, αλλά θα έπρεπε να κατευθύνουν τον πλούτο τους προς την επίλυση πολύ πιο άμεσων και σημαντικών ζητημάτων.

Αυτή ίσως να είναι και μια ιδανική πραγματικότητα η οποία αδιαμφισβήτητα απέχει κατά πολύ από τα πραγματικά γεγονότα. Είναι προφανές πως τα κράτη ακόμη και στη σημερινή μεταψυχροπολεμική εποχή συνεχίζουν να εξοπλίζονται –αν και όχι με τον ίδιο ρυθμό– εγείροντας συνεχώς ανησυχίες για την ειρήνη και τη σταθερότητα σε διάφορες περιοχές του πλανήτη. Πρέπει εδώ να διευκρινιστεί πως ο εξοπλισμός ενός κράτους, με άλλα λόγια η απόκτηση νέων όπλων και συστημάτων που του επιτρέπουν να αμύνεται και να επιτίθεται δεν αναφέρεται μόνο στην ποσοτική αύξηση των εν λόγω μέσων αλλά και στην ποιοτική αναβάθμισή τους. Έτσι μπορούμε να βρούμε κράτη τα οποία διατηρούν σαφώς λιγότερες αριθμητικά στρατιωτικές δυνάμεις από ότι στο παρελθόν αλλά με πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες πρόκλησης καταστροφών και πολύ πιο αποτελεσματικές. Δεν πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε πως η τεχνολογία διαρκώς εξελίσσεται προσφέροντας συνεχώς νέες μεθόδους διεξαγωγής ενός πολέμου.

Υπάρχουν αρκετές θεωρίες οι οποίες προσπαθούν να εξηγήσουν γιατί τα κράτη επιλέγουν τον ανταγωνισμό από τη συνεργασία αλλά καμία από αυτές δεν το πραγματοποιεί με απόλυτη επιτυχία. Ακόμη λιγότερες είναι οι θεωρίες που μπορούν να εξηγήσουν με σαφήνεια εάν μια παρατεταμένη κούρσα εξοπλισμών μπορεί να οδηγήσει τελικά σε πόλεμο ή όχι. Εάν υπάρχουν πραγματικά λόγοι ανησυχίας από τις

συνεχιζόμενες συγκεντρώσεις στρατιωτικού υλικού όταν τα κράτη απλά επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την ασφάλεια τους και να προστατέψουν τους πολίτες και την επικράτειά τους. Το δίλημμα αυτό δεν είναι καθόλου παράλογο εάν αναλογιστεί κανείς το σύστημα μέσα στο οποίο υπάρχουν και δρουν τα κράτη. Σύμφωνα πάντα με τη ρεαλιστική θεωρία το σύστημα είναι άναρχο. Με άλλα λόγια δεν υπάρχει μια υπερεθνική εξουσία η οποία να εποπτεύει τα κράτη και να θέτει κανόνες σωστής συμπεριφοράς. Το αντίθετο δηλαδή από αυτό που συμβαίνει στο εσωτερικό των κρατών. Ως αποτέλεσμα τα κράτη πρέπει να μεριμνήσουν από μόνα τους για την προστασία τους και είναι εγγενώς καχύποπτα προς τα υπόλοιπα κράτη. Με βάση το σκεπτικό αυτό οι λόγοι ανησυχίας για τις υπερσυγκεντρώσεις όπλων είναι βάσιμοι. Η θεωρία όμως περί του άναρχου διεθνούς συστήματος δεν αρκεί από μόνη της για να δώσει μια σαφή απάντηση στο εάν η συγκέντρωση όπλων από τα κράτη θα οδηγήσει τελικά και σε μία πολεμική αναμέτρηση. Και αυτό διότι δεν έχουν όλα τα κράτη επιθετικές διαθέσεις. Χρειάζεται επομένως περαιτέρω ανάλυση.

Ο 3^{ος} νόμος του Νεύτωνα μας λέει πως για κάθε δράση μιας δύναμης αντιστοιχεί πάντα μια αντίθετη δύναμη αντίδρασης. Ο νόμος αυτός της δράσης-αντίδρασης μπορεί κάλλιστα να εφαρμοστεί και στην προσπάθεια μας να εξηγήσουμε το φαινόμενο των εξοπλισμών. Για κάθε προσπάθεια ενός κράτους να εξοπλιστεί για χάρη της ασφάλειας του τα υπόλοιπα γειτονικά του κράτη εξοπλίζονται κι αυτά προσπαθώντας να αντισταθμίσουν την προηγούμενη ενέργεια. Στην ουσία ο κανόνας αυτός δεν διαφέρει σχεδόν καθόλου από το γνωστό “δίλημμα ασφαλείας”. Τα κράτη προσπαθώντας να αυξήσουν τη δική τους ασφάλεια μέσω της απόκτησης νέων όπλων μειώνουν την ασφάλεια των υπολοίπων κρατών¹⁰. Αυτά με τη σειρά τους είναι αναγκασμένα να εξοπλιστούν εκ νέου δημιουργώντας έτσι έναν φαύλο κύκλο¹¹. Όταν λοιπόν, τα κράτη διανύουν μια παρατεταμένη περίοδο κατά την οποία συσσωρεύουν όπλα το δίλημμα ασφαλείας είναι μια καλή αρχή για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τη συμπεριφορά τους.

Ακόμη η “αρχή της εξισορρόπησης” ενός αντίπαλου κράτους δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα και την ουσία του προβλήματος των εξοπλισμών. Εφόσον τα κράτη επιδιώκουν συνεχώς την ασφάλειά τους προσπαθούν πάντα να βρουν το κατάλληλο αντισταθμισμα σε μία αύξηση της στρατιωτικής ισχύς των αντιπάλων τους. Ο ίδιος ο Kenneth Waltz μας λέει πως αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί με δύο τρόπους, Ο πρώτος αφορά την εσωτερική εξισορρόπηση. Στην περίπτωση μας αυτό

¹⁰ Kenneth N. Waltz, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, μτφρ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, (Theory of International Politics), Ποιότητα, Αθήνα, 2011, σελ. 387.

¹¹ *ibid*, σελ. 387.

σημαίνει νέες αγορές ή νέα εξοπλιστικά προγράμματα τα οποία θα επιφέρουν τη δημιουργία νέων καινούριων όπλων, εφόσον το κράτος είναι αρκετά προηγμένο τεχνολογικά και εύρωστο οικονομικά. Σε αντίθετη περίπτωση πιθανότερη είναι η εφαρμογή του δεύτερου τρόπου εξισορρόπησης ο οποίος περιλαμβάνει τη δημιουργία συμμαχιών ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα κράτη με σκοπό να αντισταθμίσουν τη στρατιωτική άνοδο του πρώτου. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν είναι σπάνιες οι κοινές στρατιωτικές ασκήσεις μεταξύ των κρατών, η ανταλλαγή τεχνολογίας και σε εξαιρετικές περιπτώσεις η χάραξη μιας κοινής αμυντικής γραμμής απέναντι στον εκάστοτε αντίπαλο.

Εν κατακλείδι, είναι σίγουρο πως όλα τα κράτη που ανταγωνίζονται στρατιωτικά κάποια στιγμή θα επανέλθουν σε μια περίοδο ισορροπίας ανάμεσά τους. Αυτό ίσως να είναι και το ιδανικό. Είναι επίσης σίγουρο πως η περιοχή της σύγχρονης ανατολικής Ασίας προσφέρει αρκετά παραδείγματα ώστε να γίνουν ακόμη πιο κατανοητά όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω.

2.2 Η χρήση τους

Τα όπλα όμως δεν προσφέρουν μόνο προστασία και ασφάλεια απέναντι σε τρίτους. Προσφέρουν και ισχύ και επιρροή επάνω σε άλλα κράτη όπως επίσης και τη δυνατότητα για την απόκτηση ακόμη μεγαλύτερου πλούτου και ελέγχου. Δεν υπάρχει διάκριση ανάμεσα σε αμυντικά και επιθετικά όπλα. Οτιδήποτε μπορεί να αποκτηθεί για αμυντικούς σκοπούς μπορεί εξίσου να χρησιμοποιηθεί και σε μια επιθετική ενέργεια. Ποια μπορεί λοιπόν να είναι η χρησιμότητα που έχουν τα όπλα στις διακρατικές σχέσεις; Ποια είναι η επιρροή που ασκούν και τι μπορούν τα κράτη να επιτύχουν με αυτά χωρίς φυσικά να καταλήξουν σε πόλεμο;

Αναμφισβήτητα η ύπαρξη ενός μεγάλου οπλοστασίου στην κατοχή οποιουδήποτε κράτους μπορεί να του προσφέρει τεράστια διαπραγματευτική ισχύ. Ακόμη περισσότερο δε εάν αυτό το οπλοστάσιο περιέχει και πυρηνικά όπλα. Η δύναμη που έχει ένα κράτος να προκαλεί καταστροφές είναι διαπραγματευτική ισχύ και είναι πολύ σημαντικό να καταλάβουμε πως τα κράτη χρησιμοποιούν τη βία ως διαπραγματευτικό εργαλείο¹². Όπως αναφέρει και ο Thomas C. Schelling(1976)

¹² Thomas C. Schelling, *Arms and Influence* (Greenwood Press, 1976), p. 2.

«With enough military force a country may not need to bargain. Some things a country wants it can take, and some things it has it can keep, by sheer strength, skill and ingenuity. It can do this forcibly, accommodating only to opposing strength, skill and ingenuity and without trying to appeal to an enemy's wishes».
(σελ. 1)

Δεν είναι καθόλου παράξενο λοιπόν, το γεγονός ότι τα κράτη επιδιώκουν συνεχώς να αυξήσουν τη στρατιωτική τους ισχύ. Και αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα πως θα τη χρησιμοποιήσουν. Πολλές φορές η απειλή για τη χρήση βίας είναι πολύ πιο αποτελεσματική ως μέσο για τις επιδιώξεις μιας χώρας από την ωμή βία του πολέμου. Μία στρατηγική εξαναγκασμού μπορεί να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα χωρίς το ρίσκο του πολέμου εάν η διαφορά στη στρατιωτική δύναμη των κρατών είναι πολύ μεγάλη. Γι αυτό συνήθως μια τέτοια στρατηγική είναι πολύ πιο εύκολο να εφαρμοστεί ενάντια σε μικρότερα κράτη τα οποία δεν διαθέτουν αξιόλογους συμμάχους¹³. Παρά ταύτα όπως έχει αποδείξει η ιστορία ο εξαναγκασμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ενάντια σε μεγάλες δυνάμεις όταν για παράδειγμα ο Χίτλερ το 1938 απείλησε με πόλεμο εάν δεν του παραδίδονταν το κομμάτι της Τσεχοσλοβακίας γνωστό και ως Sudetenland¹⁴.

Όπως είναι φυσικό η στρατηγική του εξαναγκασμού έχει κάποια προαπαιτούμενα, κάποιες προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να ισχύουν ώστε αυτός να είναι επιτυχημένος: α) το κράτος που χρησιμοποιεί τη στρατηγική αυτή πρέπει να γνωρίζει τι φοβίζει τον αντίπαλο του και τι είναι πολυτιμότερο για αυτόν, β) το αντίπαλο κράτος πρέπει να καταλάβει υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να αποφύγει τη χρήση βίας και υπό ποιες όχι, γ) τα συμφέροντα των δύο αντιπάλων δεν πρέπει να είναι απολύτως αντίθετα¹⁵.

Τα πυρηνικά όπλα συνέβαλαν ακόμη περισσότερο στην επιρροή που έχουν οι εξοπλισμοί σε μια διαδικασία διαπραγμάτευσης. Το πλεονέκτημα ενός κράτους που κατέχει την ατομική βόμβα είναι συντριπτικό. Όχι μόνο η ζημιά που κάνει ένα τέτοιο όπλο αλλά και η ταχύτητα με την οποία καταστρέφει δημιουργούν αυτό το αποτέλεσμα. Δεν είναι καθόλου απίθανο λοιπόν, το γεγονός ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις επιδιώκουν να αποκτήσουν πυρηνική υπεροχή έναντι των αντιπάλων τους ακόμη κι αν αυτό έχει αποδειχθεί μέχρι στιγμής κάτι το ακατόρθωτο. Αυτό αποδεικνύει πως τα

¹³ John J. Mearsheimer, *The tragedy of Great Power Politics* (W.W. Norton & Company, New York, 2001), p. 247.

¹⁴ *ibid*, σελ. 248.

¹⁵ Thomas C. Schelling, *Arms and Influence* (Greenwood Press, 1976), p. 3-4.

κίνητρα και ο στόχοι ενός κράτους είναι ιδιαίτερος σημαντικά ειδικά όσον αφορά την στρατηγική που ακολουθεί στο διεθνές σύστημα.

Για παράδειγμα η απόφαση ενός κράτους για το αν θα εμπλακεί σε μια κούρσα εξοπλισμών με αρκετές πιθανότητες επιτυχίας εξαρτάται από το αν οι στόχοι του απαιτούν σοβαρά στρατιωτικά πλεονεκτήματα¹⁶. Αλλιώς ένα κράτος το οποίο ενδιαφέρεται απλώς για την διατήρηση του παρόντος status quo είναι απίθανο να θεωρήσει σημαντική τη συμμετοχή σε έναν τέτοιου είδους ανταγωνισμό¹⁷. Η ανατολική Ασία προσφέρει ίσως το ιδανικό περιβάλλον στο σημερινό διεθνές σύστημα για να εξετάσουμε αυτή τη θεωρία. Η Κίνα είναι ένα κράτος το οποίο νιώθει αδικημένο από την παρούσα κατάσταση στο διεθνές σύστημα και επιθυμεί να το αλλάξει. Για να εξασφαλίσει την πρωτοκαθεδρία της καταφεύγει σε μεγάλα εξοπλιστικά προγράμματα τα οποία προφανώς και θεωρεί πως της προσφέρουν αυτό ακριβώς που θέλει. Δηλαδή μια μεταβολή του παρόντος status quo στην ανατολική Ασία και τη συνεπακόλουθη στρατιωτική υπεροχή. Από την άλλη πλευρά η Ιαπωνία αποτελεί ακριβώς την περίπτωση κράτους το οποίο δεν επιθυμεί την αλλαγή του status quo αφού είναι ευχαριστημένη με το ήδη υπάρχον που της εξασφαλίζει μία σημαντική οικονομική ευημερία και την ασφάλεια που της προσφέρουν οι ΗΠΑ. Επομένως δεν έχει κανένα λόγο να εμπλακεί σε μια τεράστια κούρσα εξοπλισμών όπως η Κίνα.

Για να αντισταθμίσει την κινεζική επιθετικότητα μπορεί να καταφύγει και σε άλλες εξίσου αποτελεσματικές στρατηγικές. Μία από αυτές είναι και η σύσφιξη της συμμαχίας της με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Για τις Ηνωμένες Πολιτείες είναι σημαντικό να αποτραπεί η άνοδος ενός νέου δυνητικού ηγεμόνα στο διεθνές σύστημα. Έχοντας ήδη εξασφαλίσει την κυριαρχία τους στο δικό τους περιφερειακό σύστημα οι ΗΠΑ οφείλουν να εμποδίσουν μία άλλη δύναμη από το να πράξει το ίδιο¹⁸. Στην περίπτωση του περιφερειακού συστήματος της ανατολικής Ασίας αυτή η άλλη δύναμη είναι η Κίνα. Ο ρόλος του υπερπόντιου εξισορροπιστή είναι επιβεβλημένος για τις ΗΠΑ, οπότε και η επιδίωξη για μια στενότερη συνεργασία με την Ιαπωνία δεν θα ήταν καθόλου απίθανη από την αμερικανική πλευρά.

Μία ακόμη πιθανή στρατηγική για την Ιαπωνία θα ήταν και η μεταφορά βαρών ή “buck-passing”¹⁹. Η μεταφορά βαρών είναι μια στρατηγική η οποία ευνοεί

¹⁶ Charles L. Glaser, *Rational Theory of International Politics: The Logic of Competition and Cooperation* (Princeton University Press, 2010), p. 24.

¹⁷ *ibid*, σελ 24.

¹⁸ John J. Mearsheimer, *The tragedy of Great Power Politics* (W.W. Norton & Company, New York, 2001), p. 365.

¹⁹ *ibid*, σελ. 364.

τα αδύναμα στρατιωτικά κράτη και κρίνοντας από τη διαφορά δυναμικότητας των δύο αντιπάλων στρατευμάτων η Ιαπωνία βρίσκεται σε πιο μειονεκτική θέση. Μία πετυχημένη στρατηγική μεταφοράς βαρών βασίζεται στο γεγονός πως ο αμυνόμενος δεν είναι αναγκασμένος να πολεμήσει τον επιτιθέμενο σε περίπτωση που η αποτροπή αποτύχει²⁰.

Εάν λοιπόν ένα κράτος θα διαλέξει μία στρατηγική συνεργασίας η μία στρατηγική ανταγωνισμού εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τις δυνατότητές του αλλά και από το διεθνές περιβάλλον.

²⁰ John J. Mearsheimer, *The tragedy of Great Power Politics* (W.W. Norton & Company, New York, 2001), p. 405.

3. Η ΙΑΠΩΝΙΑ, ΜΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

3.1 Μια σύντομη ιστορική αναδρομή

Η Ιαπωνία αποτελεί πράγματι μια ιδιαίτερη περίπτωση χώρας της ανατολικής Ασίας. Μαζί με την Κίνα αποτελούν τις μοναδικές ίσως χώρες της περιοχής οι οποίες δεν αποτέλεσαν ποτέ καθ' ολοκληρία αποικία κάποιας άλλης μεγάλης δύναμης και οι οποίες κάποια στιγμή στη μακρά ιστορία τους προσπάθησαν ανεπιτυχώς να κατακτήσουν ολόκληρη την περιοχή της ανατολικής και νότιο-ανατολικής Ασίας χωρίς όμως επιτυχία.

Σε αντίθεση με την Κίνα από την πρώτη στιγμή οι Ιάπωνες κατάλαβαν τα πλεονεκτήματα που μπορούσε να τους προσφέρει η συναλλαγή και η συνεργασία με τα κράτη της δύσης. Άδραξαν την ευκαιρία και ενσωμάτωσαν αμέσως όλα τα τεχνολογικά και πολιτισμικά οφέλη που μπορούσε να τους προσφέρει ο δυτικός τρόπος ζωής στη δική τους κουλτούρα από τα όπλα μέχρι τη θρησκεία²¹. Ακόμη και η εκστρατεία στην ανατολική Ασία πριν και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου αντικατόπτριζε την πεποίθηση των Ιαπώνων πως εθνικά και πολιτισμικά βρίσκονται πάνω από όλους τους υπόλοιπους λαούς της περιοχής χωρίς να έχουν να ζηλέψουν τίποτα από αυτούς²².

Μετά την ήττα όμως από τις ΗΠΑ στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η κοινωνία της Ιαπωνίας πέρασε ξαφνικά, όχι όμως και χωρίς αιτία, σε μία περίοδο έντονης αποστρατιωτικοποίησης και απέχθειας προς κάθε προσπάθεια ανάπτυξης εκ νέου μιας σημαντικής στρατιωτικής δύναμης. Η αποστροφή αυτή διατυπώθηκε και στο μεταπολεμικό σύνταγμα της Ιαπωνίας το οποίο αν και γράφτηκε από τις αμερικανικές δυνάμεις κατοχής βρήκε έντονη λαϊκή απήχηση και χρησιμοποιείται για τον περιορισμό των στρατιωτικών δυνάμεων της Ιαπωνίας μέχρι και σήμερα²³. Μόνο η επιμονή των ΗΠΑ που αποτελούν πλέον κυρίαρχο παράγοντα για θέματα ασφαλείας στα νησιά κατάφερε να κάμψει την απροθυμία των Ιαπώνων για τη δημιουργία μιας

²¹ David S. Landes, *The Wealth and Poverty of Nations: Why Some are so Rich and Some so Poor* (W.W. Norton & Company, New York, 1998), p. 353.

²² *ibid*, σελ. 353.

²³ « Article 9. Aspiring sincerely to an international peace based on justice and order, the Japanese people forever renounce war as a sovereign right of the nation and the threat or use of force as means of settling international disputes.

In order to accomplish the aim of the preceding paragraph, land, seas, and air forces, as well as other war potential, will never be maintained. The right of belligerency of the state will not be recognized», "The Constitution of Japan", Prime Minister of Japan and his Cabinet, http://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html, accessed October 2015

νέας στρατιωτικής δύναμης και αυτό πραγματοποιήθηκε μετά το 1950²⁴. Ακόμη και τώρα, όμως, οι Ιαπωνικές ένοπλες δυνάμεις (SDF) βρίσκονται κάτω από αυστηρό πολιτικό και συνταγματικό και οικονομικό έλεγχο και με περιορισμένες δυνατότητες δράσης εκτός Ιαπωνίας.

3.2 Η Ατομική Βόμβα

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω οι Ιάπωνες διαθέτουν έντονα αντιμιλιταριστικά αισθήματα τα οποία επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό και την πολιτική τους ηγεσία. Μάλιστα κάποιος μπορεί να ισχυριστεί πως τα αισθήματα αυτά φθάνουν μέχρι το σημείο της υπονόμησης της ίδιας της ασφάλειας της χώρας. Εκ πρώτης όψεως η αντίληψη αυτή φαντάζει τουλάχιστον παράξενη - αφού σε επίπεδο οικονομικό, επιστημονικό και τεχνολογικό η χώρα διαθέτει όλα τα μέσα για την πραγματοποίηση ενός προγράμματος κατασκευής πυρηνικών όπλων - δεν είναι όμως και αβάσιμη. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έχει διαδραματίσει η ρίψη των ατομικών βομβών στη Χιροσίμα στις 6 Αυγούστου 1945 και στο Ναγκασάκι στις 9 Αυγούστου 1945 οι οποίες στιγμάτισαν βαθιά τους Ιάπωνες. Παρά το γεγονός, λοιπόν, πως περιτριγυρίζεται από αρκετά κράτη τα οποία διαθέτουν πυρηνικά όπλα και μάλιστα δύο από αυτά η Κίνα και η Βόρεια Κορέα αποτελούν βασικούς ανταγωνιστές της εντούτοις η Ιαπωνία επιμένει στη μη απόκτηση τους.

Σύμφωνα με τη ρεαλιστική θεωρία τα κράτη και ακόμη περισσότερο οι Μεγάλες Δυνάμεις είναι ορθολογικοί δρώντες. Κι αυτό διότι έχουν κάθε κίνητρο να κοιτάζουν το συμφέρον τους αφού το κόστος της αποτυχίας τους μπορεί να είναι μια εθνική καταστροφή ή στη χειρότερη των περιπτώσεων η απώλεια της εθνικής κυριαρχίας τους και της ανεξαρτησίας τους. Όσον αφορά την απόκτηση πυρηνικών όπλων, όμως, η Ιαπωνία δεν συμπεριφέρεται σε καμία περίπτωση σαν ορθολογικός δρών. Αν και θορυβήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την ανάπτυξη ατομικής βόμβας από την Κίνα το 1964 δεν πραγματοποίησε καμία ενέργεια προς την απόκτηση μίας δικής της. Παρά το γεγονός πως η Κίνα αποτελεί μακροπρόθεσμα σοβαρότερο κίνδυνο για την Ιαπωνία από ότι η Βόρεια Κορέα²⁵. Μπορεί κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η Ιαπωνική ηγεσία να προέβλεψε σωστά πως παρά την απόκτηση πυρηνικών όπλων η Κίνα δεν επρόκειτο να πραγματοποιήσει μία άμεση και ξαφνική

²⁴ Thomas L. Wilborn, "Japan's Self-Defense Forces: What Dangers to North-East Asia", *Strategic Studies Institute of the US Army College (SSI)* (May 1, 1994), p. 5, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=47400>.

²⁵ Maria Rost Rublee, *Nonproliferation Norms: Why states choose nuclear restraint* (The University of Georgia Press, Athens, 2009), p. 62.

επίθεση εναντίον τους αλλά οι ανησυχίες για έναν μακροπρόθεσμο ανταγωνισμό μεταξύ των δύο κρατών φαίνονται να επαληθεύονται ιδιαίτερα μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τη συνεπακόλουθη αύξηση στη διαφορά της ισχύος μεταξύ των δύο κρατών²⁶.

Η στάση της Ιαπωνικής κοινωνίας απέναντι στα πυρηνικά όπλα δεν άλλαξε ούτε μετά την πυρηνική δοκιμή της Βόρειας Κορέας τον Φεβρουάριο του 2013 αν και υπήρχαν εμφανή σημάδια επιθετικότητας από την πλευρά της Βόρειας Κορέας πολύ πριν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εκτόξευση του βαλλιστικού πυραύλου Taepodong τον Αύγουστο του 1998 ο οποίος πέρασε πάνω από τα Ιαπωνικά νησιά και κατέληξε στον Ειρηνικό ωκεανό²⁷. Παλαιότερα πυρηνικές δοκιμές είχαν πραγματοποιηθεί και τον Οκτώβριο του 2002, ενώ τον Απρίλιο και Δεκέμβριο του 2012 έγιναν νέες δοκιμές βαλλιστικών πυραύλων²⁸.

Σε θεωρητικό επίπεδο μπορούμε να πούμε πως ένα κράτος μπορεί να παραμείνει αρνητικό ως προς την απόκτηση πυρηνικών όπλων στηριζόμενο κυρίως σε πέντε παράγοντες. Οι δύο πρώτοι αφορούν την έλλειψη κινδύνων εν γένει ή κινδύνων προς αυτό τουλάχιστον σε περιφερειακό επίπεδο²⁹. Οι παράγοντες όμως αυτοί δεν ισχύουν στην περίπτωση της Ιαπωνίας διότι όπως έχει ήδη γίνει κατανοητό η χώρα αυτή περιβάλλεται από κράτη τα οποία έχουν ήδη σημαντικές δυνατότητες πυρηνικού πρώτου πλήγματος. Ο τρίτος έχει να κάνει με το φόβο της μειωμένης ασφάλειας εξαιτίας της απόκτησης πυρηνικών όπλων³⁰. Δηλαδή την ανησυχία πως η απόκτηση πυρηνικών όπλων από ένα κράτος το καθιστά αυτόματα και στόχο³¹. Και αυτός ο παράγοντας όμως δεν ισχύει για την Ιαπωνία αφού στην περίπτωση της η απόκτηση πυρηνικών όπλων θα είχε ως πρώτη και άμεση συνέπεια την απομόνωσή της σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο και ύστερα θα την καθιστούσε ως έναν πιθανό στόχο³². Ακόμη ένα κράτος μπορεί να απορρίψει την απόκτηση πυρηνικών όπλων εξαιτίας της ύπαρξης άλλων εναλλακτικών μέσων άμυνας³³. Η Ιαπωνία όμως, δεν διαθέτει ούτε χημικά ούτε βιολογικά όπλα με τα οποία να μπορεί να απειλήσει

²⁶ Maria Rost Rublee, *Nonproliferation Norms: Why states choose nuclear restraint* (The University of Georgia Press, Athens, 2009), p. 62.

²⁷ *ibid*, σελ. 71.

²⁸ Yuki Tatsumi, "Japan's Foreign Policy Challenges in East Asia: Views from the Next Generation", *Stimson Center* (March, 2014), p. 13.

²⁹ Maria Rost Rublee, *Nonproliferation Norms: Why states choose nuclear restraint* (The University of Georgia Press, Athens, 2009), p. 86.

³⁰ *ibid*, σελ. 87.

³¹ *ibid*, σελ. 87.

³² Maria Rost Rublee, *Nonproliferation Norms: Why states choose nuclear restraint* (The University of Georgia Press, Athens, 2009), p. 87.

³³ *Ο. π.*, σελ. 87.

τους πιθανούς αντιπάλους της. Αντίθετα μάλιστα συμμετέχει ενεργά στην προσπάθεια για την εξάλειψή τους.

Ο μοναδικός ίσως παράγοντας που θα μπορούσε να εξηγήσει αποτελεσματικά την περίπτωση της Ιαπωνίας είναι η ύπαρξη ενός εναλλακτικού παράγοντα ασφάλειας³⁴. Και εδώ αναφερόμαστε στις ΗΠΑ. Η ύπαρξη της ομπρέλας ασφαλείας που προσφέρουν οι ΗΠΑ στην Ιαπωνία είναι αυτή που κάνει τους Ιάπωνες πολιτικούς διστακτικούς ως προς την απόκτηση πυρηνικών όπλων. Για πάρα πολλά χρόνια η Ιαπωνία στήριζε και συνεχίζει να στηρίζει σε μεγάλο βαθμό την ασφάλειά της στις ΗΠΑ και ανησυχεί πως μία πιθανή απόκτηση πυρηνικών όπλων θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο αυτή την τόσο σημαντική συμμαχία.

Αναλύοντας, όμως, τον πέμπτο και τελευταίο παράγοντα διαπιστώνουμε πως ακόμη και η ασφάλεια που προσφέρουν οι ΗΠΑ μπορεί να είναι μια σίγουρα αναγκαία αλλά όχι και επαρκής προϋπόθεση για τη συνεχιζόμενη απόρριψη των πυρηνικών όπλων από την Ιαπωνία. Και αυτό οφείλεται κυρίως σε τρεις λόγους. Πρώτον και σύμφωνα πάντα με τη ρεαλιστική θεωρία, το γεγονός ότι η Ιαπωνία στηρίζει την ασφάλεια της σε ένα άλλο έθνος το οποίο όχι μόνο τη νίκησε σε ένα παγκόσμιο πόλεμο αλλά χρησιμοποίησε και πυρηνικά όπλα εναντίον της είναι μάλλον σχήμα οξύμωρο. Και αυτό διότι σύμφωνα με την αρχή της αυτοβοήθειας η Ιαπωνία από τη στιγμή που θα μπορούσε η ίδια να κατασκευάσει την ατομική βόμβα θα έπρεπε να το είχε ήδη κάνει³⁵. Το παράδειγμα της Γαλλίας είναι χαρακτηριστικό σε αυτή την περίπτωση, η οποία μάλιστα αντιμετώπιζε πολύ πιο σοβαρό κίνδυνο από τη Σοβιετική Ένωση από ότι η Ιαπωνία πολύ αργότερα από την Κίνα.

Η Ιαπωνική ηγεσία φαίνεται να είχε ενστερνιστεί από πολύ νωρίς αυτή την τόσο σημαντική αρχή του ρεαλισμού ήδη από τη δεκαετία του 1960 και τον πρωθυπουργό Eisaku Sato ο οποίος όμως κατάφερε μάλλον το αντίθετο από μια ανάπτυξη πυρηνικών όπλων για τη χώρα του. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως την περίοδο 1968-1970 και υπό τον φόβο ενός πυρηνικού χτυπήματος από την κομμουνιστική Κίνα η οποία είχε μόλις αναπτύξει τα δικά της όπλα πραγματοποιήθηκε έρευνα οι οποίοι αναδείκνυε τα υπέρ και τα κατά του όλου εγχειρήματος κατασκευής μιας ατομικής βόμβας αλλά και το εάν τελικά η Ιαπωνία ήταν ικανή να πραγματοποιήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα. Τελικά όπως αποδείχτηκε η Ιαπωνία ήταν παραπάνω από ικανή να κατασκευάσει τα δικά της πυρηνικά όπλα αλλά το κόστος πολιτικά και οικονομικά κρίθηκε δυσβάσταχτο. Η Ιαπωνία είχε ήδη

³⁴ Maria Rost Rublee, *Nonproliferation Norms: Why states choose nuclear restraint* (The University of Georgia Press, Athens, 2009), p. 87.

³⁵ *ibid*, σελ. 87.

αποφασίσει να επενδύσει περισσότερα χρήματα στην ανάπτυξη της οικονομίας της και όχι στη δημιουργία ενός τέτοιου προγράμματος. Για να αντιμετωπίσει την Κίνα η Ιαπωνία ζήτησε και πήρε αυξημένες εγγυήσεις ασφαλείας από τις ΗΠΑ³⁶.

Δεύτερον πολλά ανώτερα και ανώτατα στελέχη της Ιαπωνικής κυβέρνησης κρίνουν την ύπαρξη των αμερικανικών εγγυήσεων ασφαλείας ως μη ικανοποιητική και γεμάτη κενά³⁷. Η λογική πίσω από αυτή την σκέψη είναι απλή αφού κανείς στην Ιαπωνική κυβέρνηση δεν μπορεί να είναι σίγουρος πως σε μια μεγάλη κρίση οι ΗΠΑ θα ήταν διατεθειμένες να θυσιάσουν το Λος Άντζελες ή το Σαν Φρανσίσκο για το Τόκιο κατά έναν παρόμοιο τρόπο με τον οποίο κανείς Γάλλος δεν ήταν σίγουρος εάν οι ΗΠΑ ήταν διατεθειμένες να θυσιάσουν τη Νέα Υόρκη για το Παρίσι.

Ο τρίτος λόγος έχει να κάνει με την εσωτερική πολιτική κατάσταση της Ιαπωνίας. Όπως προαναφέρθηκε η κοινή γνώμη της Ιαπωνίας βρίσκεται φανατικά απέναντι στα πυρηνικά όπλα έχοντας ζήσει και η ίδια από πρώτο χέρι τις καταστροφικές συνέπειες της χρήσης τους. Η κοινή γνώμη λοιπόν φαίνεται να έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στις αποφάσεις των Ιαπώνων πολιτικών. Θα ήταν από μόνη της η κοινή γνώμη ικανή να σταματήσει τους πολιτικούς της Ιαπωνίας εάν αυτοί αποφάσιζαν να προχωρήσουν στην ανάπτυξη πυρηνικού προγράμματος³⁸; Το πιθανότερο είναι πως μάλλον όχι³⁹. Και εδώ φαίνεται καλύτερα η αναγκαιότητα της ασφάλειας που προσφέρουν οι ΗΠΑ. Χωρίς αυτή την ασφάλεια η Ιαπωνία δεν θα μπορούσε να επικεντρωθεί απρόσκοπτα στην οικονομική ανάπτυξη της και θα αντιμετώπιζονταν πολύ πιο εχθρικά από τα γειτονικά της κράτη. Αξίζει λοιπόν εδώ να επαναλάβουμε πως μπορεί οι εγγυήσεις ασφάλειας των ΗΠΑ να μην είναι μια επαρκή προϋπόθεση για τη μη ανάπτυξη πυρηνικών όπλων από την Ιαπωνία αλλά είναι σίγουρα αναγκαία⁴⁰.

3.3 Σύγχρονες προκλήσεις

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ο περιφερειακός ρόλος της Ιαπωνίας ως μία μεγάλη δύναμη της ανατολικής Ασίας τέθηκε υπό αμφισβήτηση. Δεν ήταν μόνο η άνοδος της κινεζικής ισχύος που αμφισβητούσε το status αυτό αλλά και η ίδια η

³⁶ Maria Rost Rublee, *Nonproliferation Norms: Why states choose nuclear restraint* (The University of Georgia Press, Athens, 2009), p. 63.

³⁷ *ibid*, σελ. 88.

³⁸ *ibid*, σελ. 88.

³⁹ *ibid*, σελ. 88.

⁴⁰ Maria Rost Rublee, *Nonproliferation Norms: Why states choose nuclear restraint* (The University of Georgia Press, Athens, 2009), p. 89.

υποβάθμιση της σημασίας της Ιαπωνίας ως το σημαντικότερο μέλος της δυτικής συμμαχίας στην Άπω Ανατολή. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης βρήκε την Ιαπωνία απροετοίμαστη και με μία πλέον παρωχημένη στρατηγική ασφάλειας. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της μεταψυχροπολεμικής διπλωματίας της αποτελεί η απροθυμία της να διαδραματίσει το ρόλο ενός μεγάλου πολιτικού παίχτη ενώ παράλληλα η συμμαχία της με τις ΗΠΑ συνεχίζει να αποτελεί το βασικό σημείο αναφοράς της⁴¹. Ως συνέπεια η πολιτική της Ιαπωνίας έπρεπε να αλλάξει. Προς αυτή την κατεύθυνση θεωρείται πως κινείται και η πρόσφατη πρωτοβουλία του πρωθυπουργού Shinzo Abe να προωθήσει στην Ιαπωνική Βουλή την αναθεώρηση του άρθρου 9 του Συντάγματος. Πλέον η νομοθεσία προβλέπει: α) την αντίδραση της Ιαπωνίας σε όποιες περιπτώσεις διακυβεύονται οι ζωές και η ειρηνική διαβίωση των πολιτών της με σκοπό την ασφάλεια τους και β) η Ιαπωνία μπορεί πλέον να προσφέρει ενεργά στη ειρήνη και την σταθερότητα της διεθνούς κοινότητας⁴². Η νέα αυτή πολιτική ονομάζεται «Ενεργή Συνεισφορά για την Ειρήνη» και βασίζεται σε ένα βασικό γνώρισμα της εξωτερικής πολιτικής της Ιαπωνίας την “αρχή της διεθνούς συνεργασίας”⁴³. Η «αρχή» αυτή αποτελεί ένα ακόμη βασικό γνώρισμα της μεταψυχροπολεμικής εξωτερικής πολιτικής της Ιαπωνίας.

Με την αλλαγή αυτή του συντάγματός της η Ιαπωνία ανταποκρίνεται καλύτερα στα νέα δεδομένα του διεθνούς συστήματος όπως αυτά διαμορφώνονται στην περιοχή της ανατολικής Ασίας(αλλαγές στην ισορροπία της ισχύος, ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων και όπλων μαζικής καταστροφής από κράτη- ανταγωνιστές κ.α.) . Επίσης απελευθερώνεται η δυνατότητα της Ιαπωνίας να παίζει έναν πιο ενεργό ρόλο στη διεθνή κοινότητα ο οποίος να ανταποκρίνεται καλύτερα στις δυνατότητές της ως ένα ισχυρό και ανεπτυγμένο κράτος.

Πιο αναλυτικά, η νομοθεσία αλλάζει σε μερικά πολύ βασικά σημεία. Κατ’ αρχήν δίδεται πλέον το δικαίωμα διάσωσης Ιαπώνων πολιτών των οποίων η ζωή βρίσκεται σε κίνδυνο στο εξωτερικό. Επίσης η Ιαπωνία προχωρά στην προστασία όπλων και εξοπλισμού ο οποίος δεν ανήκει αποκλειστικά στις ιαπωνικές ένοπλες δυνάμεις αλλά και σε δυνάμεις των ΗΠΑ και άλλων χωρών. Ακόμη πιο σημαντική είναι η δυνατότητα για συμμετοχή σε διεθνείς αποστολές οι οποίες έχουν ως στόχο την ειρήνη και την ασφάλεια χωρίς όμως αυτές να εμπίπτουν στο πλαίσιο των

⁴¹ Soeya Yoshihide, “Japan as a Regional Actor”, *Japan Center for International Exchange* (Tokyo, 2003), p. 47, http://www.jcie.org/researchpdfs/ASEAN/asean_soeya.pdf.

⁴² “Japan’s Legislation for Peace and Security”, p. 2, <http://www.mofa.go.jp/files/000025032.pdf>, accessed October 2015

⁴³ *ibid*, σελ. 2.

επιχειρήσεων του ΟΗΕ, όπως επίσης και η δυνατότητα απλής υποστήριξης των ξένων ενόπλων δυνάμεων που συμμετέχουν σε αυτές τις επιχειρήσεις. Τέλος δίδεται η δυνατότητα στον Ιαπωνικό στρατό να δράσει και εκτός Ιαπωνίας “ως αντίδραση στην επίθεση ενάντια μιας ξένης χώρας, η οποία επίθεση έχει ως αποτέλεσμα την απειλή της ίδιας της Ιαπωνίας”⁴⁴. Και εδώ όμως η χρήση βίας επιτρέπεται μόνο εάν πληρούνται κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Πρώτον, το κράτος που δέχεται επίθεση πρέπει να είναι σε στενή σχέση με την Ιαπωνία και η επίθεση εναντίον του θέτει σε κίνδυνο βασικά δικαιώματα των πολιτών της⁴⁵. Δεύτερον, πρέπει να έχουν προηγουμένως εξαντληθεί όλα τα διαθέσιμα μέσα για την αποφυγή της επίθεσης και της διασφάλισης της προστασίας της Ιαπωνίας⁴⁶. Τρίτον, η χρήση βίας πρέπει να είναι όσο το δυνατόν λιγότερη⁴⁷. Είναι εμφανές πως οι νέες αυτές διατάξεις ανοίγουν το δρόμο για την ενεργή και εκτεταμένη πλέον συμμετοχή της Ιαπωνίας σε επιχειρήσεις και εκτός των ορίων της ιαπωνικής επικράτειας χωρίς αυτές να εμπίπτουν στο πλαίσιο του ΟΗΕ.

Η αλλαγή αυτή του συντάγματος της Ιαπωνίας αντικατοπτρίζει και τις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει στην ευρύτερη περιοχή. Και εδώ δεν αναφερόμαστε μόνον στη παρατεταμένη ένταση που υπάρχει ανάμεσα στην Ιαπωνία και τη Βόρεια Κορέα αλλά πολύ σημαντικότερες είναι οι προστριβές με την Κίνα για τα διαφιλονικούμενα νησιά της θάλασσας της ανατολικής Κίνας Senkaku/Diaoyu.

Μια νέα πνοή για τη συμμαχία Ιαπωνίας-ΗΠΑ

Όπως ήταν φυσικό το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν μπορούσε να μην επηρεάσει και τη σχέση της Ιαπωνίας με τον πιο σημαντικό της σύμμαχο, τις ΗΠΑ. Και αυτή η αλλαγή δεν αφορά μόνο τη στάση της Ιαπωνίας στο ζήτημα των πυρηνικών όπλων. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η συμμαχία Ιαπωνίας-ΗΠΑ είχε σαν στόχο την πραγματοποίηση δύο πολύ βασικών λειτουργιών. Την άμυνα της Ιαπωνίας και την άμεση προώθηση των αμερικανικών δυνάμεων και κατ’ επέκταση της αμερικανικής στρατηγικής στην περιοχή της Άπω Ανατολής⁴⁸.

⁴⁴ Japan’s Legislation for Peace and Security”, p. 3, <http://www.mofa.go.jp/files/000025032.pdf>, accessed October 2015

⁴⁵ ibid, σελ. 3

⁴⁶ ibid, σελ. 3

⁴⁷ Japan’s Legislation for Peace and Security”, p. 3, <http://www.mofa.go.jp/files/000025032.pdf>, accessed October 2015

⁴⁸ Soeya Yoshihide, “Japan as a Regional Actor”, , *Japan Center for International Exchange* (Tokyo, 2003), p. 49.

Το τέλος του Ψυχρού πολέμου όμως σηματοδότησε και μια τεράστια αλλαγή στο διεθνές σύστημα και την εισαγωγή της έννοιας της «διεθνούς ασφάλειας» και συνεργασίας για τη διατήρηση της ειρήνης. Ένα πεδίο όπου η Ιαπωνία μπορούσε πλέον να παίζει πολύ πιο ενεργό ρόλο από ότι στο παρελθόν και με βάση το οποίο μπορούσε να θέσει τη συμμαχία της με τις ΗΠΑ σε μια νέα αρχή. Δεν ήταν καθόλου παράξενη λοιπόν η προσπάθεια της Ιαπωνικής κυβέρνησης να δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα σε αυτή τη νέα διάσταση της συμμαχίας. Προς αυτή την κατεύθυνση μάλιστα κινήθηκαν όλες οι διπλωματικές πρωτοβουλίες της Ιαπωνίας προς τις ΗΠΑ κατά τη δεκαετία του 1990.

Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να τονίσουμε πως η συμμαχία της Ιαπωνίας με τις ΗΠΑ είναι ετεροβαρής και διαφέρει κατά πολύ από τη συμμαχία των χωρών του ΝΑΤΟ. Κι αυτό διότι η δέσμευση των ΗΠΑ να προστρέξουν σε βοήθεια των Ιαπώνων σε περίπτωση επίθεσης εναντίον τους δεν βρίσκει απάντηση σε καμία αντίστοιχη δέσμευση των Ιαπώνων προς τις ΗΠΑ. Μία τέτοια ενέργεια θα αποτελούσε παραβίαση του Ιαπωνικού συντάγματος και πιο συγκεκριμένα του άρθρου 9. Η πρόσφατη αναθεώρηση φαίνεται να ανοίγει το δρόμο σε μία τέτοια υπόθεση χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως η Ιαπωνική κυβέρνηση μπορεί να κινηθεί απολύτως ελεύθερα. Από την άλλη κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί πως οι μεταρρυθμίσεις της ιαπωνικής κυβέρνησης δεν έχουν σαν στόχο την ακόμη πιο ενεργή υποστήριξη των ΗΠΑ ειδικά σε ζητήματα διμερούς ασφάλειας και συμμετοχής σε πολυεθνικές αποστολές.

Στρατηγική ενάντια στην Κίνα

Βασικός στόχος της Ιαπωνίας ήταν πάντα να έχει απέναντί της μία Κίνα η οποία θα ήταν οικονομικά ανεπτυγμένη, πολιτικά σταθερή και πάνω από όλα φιλική προς αυτήν⁴⁹. Ενώ οι δύο πρώτοι στόχοι δείχνουν να έχουν πραγματοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό ο τρίτος στόχος της πολιτικής της απέναντι στην Κίνα φαίνεται να έχει περιπέσει σε τέλμα. Πιθανότεροι λόγοι για την αποτυχία της πολιτικής αυτής είναι η απότομη άνοδος της ισχύος της Κίνας καθώς και η δυσπιστία απέναντι στην Ιαπωνία που οφείλεται κυρίως σε ιστορικά γεγονότα τα οποία έχουν προκαλέσει μια άσχημη εικόνα στην κινεζική κοινή γνώμη. Στο οικονομικό πεδίο επίσης η Κίνα έχει

⁴⁹ Chikako Kawakatsu Ueki, "Japan-China Relations: Toward a Comprehensive Strategy", Japan's Foreign Policy Challenges in East Asia: Views from the Next Generation, edit. Yuki Tatsumi, *The Stimson Center* (March, 2014), p. 19, http://www.stimson.org/PDFs/Japans_Challenges_in_EA_FINAL_WEB.pdf.

ξεπεράσει προ πολλού την Ιαπωνία με το ΑΕΠ της πλέον να είναι περίπου το διπλάσιο. Έτσι ένα ακόμη εργαλείο άσκησης αποτελεσματικής πολιτικής χάθηκε.

Ένας ακόμη παράγοντας ο οποίος συνέβαλλε στην υποβάθμιση των σχέσεων των δύο χωρών είναι και η αύξηση της δυνατότητας προβολής στρατιωτικής ισχύος από την Κίνα ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια. Ο ταχύτατος εκσυγχρονισμός των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των πιθανοτήτων επιτυχίας μιας αποτροπής εναντίον τους καθώς και την μεγαλύτερη πιθανότητα πρόκλησης ενός “ατυχήματος”. Επομένως ο αντίστοιχος εκσυγχρονισμός των ιαπωνικών ενόπλων δυνάμεων δεν είναι καθόλου τυχαίος αν και εξίσου επικίνδυνος.

Παράλληλα οι ηγεσίες των δύο χωρών δεν φαίνονται διατεθειμένες να προχωρήσουν στην οικοδόμηση κάποιας συνεργασίας ή κάποιων μέτρων εμπιστοσύνης. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι οι ηγέτες των δύο χωρών δεν έχουν συνταθεί σε διμερές επίπεδο από τον Σεπτέμβριο του 2012. Επίσης και στα δύο κράτη παρατηρείται άνοδος του εθνικισμού με μεγάλα τμήματα του πληθυσμού να έχουν αρνητική εικόνα για τους γείτονές τους. Οι δυνατότητες για μια αποτελεσματική προσέγγιση των δύο κρατών δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο και από την συνεχιζόμενη περιφρόνηση του κινεζικού καθεστώτος προς τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, ιδιαίτερα για τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας (UNCLOS) και τον ορισμό Περιοχής Ελέγχου Πτήσεων (ADIZ).

Η Ιαπωνία οφείλει να συνεργαστεί με τις ΗΠΑ για να ελέγξει την Κίνα αφού είναι πλέον εμφανές πως η επιρροή της πάνω στη χώρα αυτή μειώνεται με ταχύτατους ρυθμούς.

4. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

4.1 Η Κίνα στον 21^ο αιώνα

Η νέα χιλιετία βρίσκει την Κίνα σε μια ιδιαίτερα πλεονεκτική θέση στο διεθνές σύστημα. Με μια οικονομία που συνεχώς αυξάνεται και μία στρατιωτική μηχανή η οποία συνεχώς αναβαθμίζει τις ικανότητές της η Κίνα ανήκει ήδη στην κατηγορία των μεγάλων περιφερειακών δυνάμεων. Σε αντίθεση με έναν αιώνα νωρίτερα η Κίνα είναι συνεχώς παρούσα στη διεθνή πολιτική σκηνή, συμμετέχει σε διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς ενώ η οικονομία της έχει σχεδόν πλήρως προσαρμοστεί στην οικονομία της αγοράς. Πολλοί είναι αυτοί μάλιστα, που συγκρίνουν τη σημερινή Κίνα με τα παλαιότερα αυτοκρατορικά βασίλεια και τον πλούτο που αυτά κατείχαν. Η ιδέα αυτή πλέον έχει γίνει κάτι παραπάνω από ένα απλό όνειρο. Αποτελεί πλέον ξεκάθαρο στόχο της πολιτικής και στρατιωτικής της ηγεσίας όπως άλλωστε μαρτυρούν και οι τοποθετήσεις του προέδρου της χώρας Xi Jinping για το «Κινεζικό Όνειρο» και την «Μεγάλη Ανασύσταση του Κινεζικού Έθνους». Τοποθετήσεις οι οποίες διαφέρουν κατά πολύ από την παλαιότερη πολιτική κατεύθυνση που είχε χρησιμοποιήσει ο Deng Xiaoping. Η πολιτική του τελευταίου έδινε περισσότερη έμφαση στην ανάπτυξη της οικονομίας και είχαν ως αποτέλεσμα περιορισμένες αμυντικές δαπάνες και ελάχιστες διεκδικήσεις στην εξωτερική πολιτική.

Από το 1989 όμως και έπειτα η πολιτική αυτή αλλάζει. Η άνοδος του Jiang Zemin στη θέση του γενικού γραμματέα και στη θέση του προέδρου της Κεντρικής Στρατιωτικής Επιτροπής είχε ως αποτέλεσμα την συνεχή αύξηση των αμυντικών δαπανών ως διψήφιο ποσοστό του ΑΕΠ μέχρι και σήμερα⁵⁰. Οι νέοι στρατηγικοί στόχοι του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας περιλαμβάνουν: α) τη διατήρηση της πολιτικής σταθερότητας και της ηγεμονίας του κόμματος στο εσωτερικό, β) την συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξης, γ) την υπεράσπιση των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων και δ) τη διασφάλιση πως η Κίνα ως μία μεγάλη δύναμη θα αποκτήσει

⁵⁰ “China Security Report 2014: Diversification of Roles in the People’s Liberation Army and the People’s Armed Police”, *National Institute for Defense Studies* (Japan: Tokyo, 2015), p. 2, http://www.nids.go.jp/publication/chinareport/pdf/china_report_EN_web_2014_A01.pdf.

περιφερειακή υπεροχή⁵¹. Η νέα αυτή κατεύθυνση όμως στην εξωτερική πολιτική και η συνεχιζόμενη τάση για μεγαλύτερες στρατιωτικές δαπάνες έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία φόβων και προβλημάτων στις σχέσεις της με τα υπόλοιπα γειτονικά κράτη και την κυρίαρχη δύναμη αυτή τη στιγμή στην ανατολική Ασία, τις ΗΠΑ. Γιατί λοιπόν η νέα αυτή κινεζική πολιτική αποτελεί εστία προβλημάτων και πως μπορούν αυτά να μειωθούν;

Ο πιο εύκολος τρόπος να κατανοήσουμε το πρόβλημα προέρχεται μέσα από τη αρχή της ισορροπίας της ισχύος. Όπως υποστηρίζει και ο Kenneth Waltz «αν υπάρχει μια χαρακτηριστικά πολιτική θεωρία διεθνούς πολιτικής, αυτή είναι η θεωρία ισορροπίας της ισχύος»⁵². Η αύξηση στην ισχύ της Κίνας προβληματίζει τα γειτονικά κράτη και ιδιαίτερα αυτά με τα οποία η Κίνα είχε συγκρουστεί κατά το παρελθόν όπως η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα τα οποία με τη σειρά τους προσπαθούν να εξισορροπήσουν την κινεζική ισχύ αυξάνοντας τη δική τους και συμμαχώντας με μία άλλη μεγάλη δύναμη που δρα στην περιοχή τις Ηνωμένες Πολιτείες. Με τη σειρά της η Κίνα φαίνεται να είναι δυσαρεστημένη με τη κατάσταση στην ανατολική Ασία όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου τόσο πολιτικά όσο και στο επίπεδο διαμόρφωσης των συνόρων ανάμεσα στα κράτη της περιοχής. Δικαιολογημένα μάλιστα αφού η Κίνα συγκαταλέγεται στους ευνοημένους του σύγχρονου διεθνούς συστήματος όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης⁵³. Η προσπάθεια λοιπόν για αύξηση της επιρροής της στην ανατολική Ασία αποτελεί το φυσικό επακόλουθο για τη συμπλήρωση του κενού που δημιούργησε η απουσία της Σοβιετικής Ένωσης.

Βασικοί παράμετροι αυτής της προσπάθειας αποτελούν η επανένωση με την Ταϊβάν, η διεκδίκηση των νησιών Spratly και Paracel στη θάλασσα της νότιας Κίνας και ο πλήρης έλεγχος της ανατολικής κινεζικής θάλασσας και των νησιών Senkaku/Diaoyu. Με τον τρόπο αυτό η Κίνα αποκτά τη δυνατότητα να ελέγχει τις θαλάσσιες γραμμές σχεδόν ολόκληρης της ανατολικής Ασίας γεγονός που θα την ανέβαζε στο επίπεδο μιας περιφερειακής υπερδύναμης.

Η πεποίθηση όμως, πως η οικονομική μεγέθυνση αποτελεί και την κύρια αιτία για τη μεταστροφή την κινεζικής εξωτερικής πολιτικής δεν είναι απολύτως σωστή.

⁵¹ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense (April 7, 2015), p. 21, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf.

⁵² Kenneth N. Waltz, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, μτφρ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, (Theory of International Politics), Ποιότητα, Αθήνα, 2011, σελ. 20.

⁵³ Carolyn W. Pumphrey, "The Rise of China in Asia: Security Implications", *Strategic Studies Institute* (January, 2002), p. 22, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=142813>.

Παράλληλα με την Κίνα οικονομική άνθηση γνώρισαν και άλλα δύο πολύ σημαντικά κράτη του διεθνούς συστήματος, η Ιαπωνία και η Γερμανία. Και οι αυτές χώρες είναι αρκετά προηγμένες τεχνολογικά και με σημαντικές στρατιωτικές ικανότητες. Καμία όμως, δεν επέλεξε να μετατρέψει την οικονομική της μεγέθυνση σε στρατιωτική ισχύ στο βαθμό που το έπραξε η Κίνα. Η μεν Γερμανία αφοσιώθηκε στην ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενοποίησης, η δε Ιαπωνία μέχρι πρόσφατα παρέμενε δέσμια των δικών της συνταγματικών περιορισμών και επικεντρώθηκε ως επί το πλείστον στην ανάπτυξη μιας δύναμης αποτροπής και υπεράσπισης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της παρά αλλαγής και αμφισβήτησης του status quo όπως η Κίνα⁵⁴. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό η οικονομική ανάπτυξη είναι απαραίτητη αλλά όχι και επαρκής προϋπόθεση για να εξηγήσει τη μεταστροφή στην πολιτική της Κίνας.

Αντιθέτως η ασφάλεια είναι αυτή που κινεί την Κίνα προς αυτή την κατεύθυνση των διεκδικήσεων και της αλλαγής των συνόρων. Σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα τα κράτη λειτουργούν υπό το καθεστώς της αυτοβοήθειας και ο πιο σίγουρος τρόπος για να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους είναι να γίνουν το πιο ισχυρό κράτος στο σύστημα αυτό⁵⁵. Όσο πιο δυνατό είναι ένα κράτος τόσο πιο πολύ απίθανο είναι τα υπόλοιπα κράτη να του επιτεθούν και να απειλήσουν την επιβίωσή του⁵⁶. Για την Κίνα ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να αυξήσει την ασφάλειά της είναι η μέγιστη ανάπτυξη των στρατιωτικών της ικανοτήτων και ο έλεγχος όλων των πλουτοπαραγωγικών πηγών στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Ασίας συμπεριλαμβανομένων και των οδών θαλάσσιας επικοινωνίας. Για να το επιτύχει αυτό είναι υποχρεωμένη να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα τα οποία διαθέτει είτε αυτά είναι στρατιωτικά, είτε διπλωματικά, είτε οικονομικά. Η στρατηγική αυτή είναι σχεδόν σίγουρο πως θα τη φέρει σε σύγκρουση με τις υπόλοιπες δυνάμεις που δρουν στην περιοχή, τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, και οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν επιθυμούν να παραχωρήσουν τον πλούτο της Ασίας σε κινεζικά χέρια.

Παρά ταύτα η Κίνα δεν επιθυμεί να εμπλακεί σε μία ευθεία αντιπαράθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες στο άμεσο μέλλον αφού αναγνωρίζει πως αυτές αποτελούν ακόμη τον ισχυρότερο παράγοντα στην περιοχή. Αντιθέτως βλέπουν τις ΗΠΑ ως ένα κράτος η συνεργασία του οποίου μπορεί να ωφελήσει την Κίνα. Οι Κινέζοι ηγέτες επιδιώκουν λοιπόν τη θέσπιση μιας καινούριας συνεργασίας με τις ΗΠΑ η οποία θα

⁵⁴ Carolyn W. Pumphrey, "The Rise of China in Asia: Security Implications", *Strategic Studies Institute* (January, 2002), p. 29, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=142813>.

⁵⁵ John J. Mearsheimer, *The tragedy of Great Power Politics* (W.W. Norton & Company, New York, 2001), p. 73.

⁵⁶ *ibid*, σελ. 73.

στηρίζεται στην ισότητα, τον αλληλοσεβασμό και τα κοινά οφέλη⁵⁷. Η Κίνα επίσης, σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελε να εκλαμβάνεται από τα γειτονικά της κράτη ως μία πιθανή απειλή. Και αυτό διότι ο φόβος για μία επιθετική Κίνα μπορεί να τα σπρώξει ακόμη περισσότερο προς τις Ηνωμένες Πολιτείες σε μια προσπάθεια να αντισταθμίσουν τον κίνδυνο. Μία τέτοια εξέλιξη θα ήταν ιδιαίτερα αρνητική για την Κίνα η οποία δεν επιθυμεί να δει τις ΗΠΑ να εμπλέκονται ακόμη περισσότερο στις υποθέσεις της ανατολικής Ασίας. Οι επιθετικές διεκδικήσεις εδαφών όμως και η προσπάθεια για τον έλεγχο του θαλάσσιου εμπορίου ενδεχομένως να φέρει τα αντίθετα αποτελέσματα.

Η Κίνα επίσης αντιμετωπίζει ένα μεγάλο αριθμό εδαφικών διαφορών. Οι διαφορές αυτές έχουν πλέον μετατραπεί σε κύρια σημεία αντιπαράθεσης με τα υπόλοιπα κράτη της ανατολικής Ασίας και έχουν ζημιώσει την Κίνα σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο. Οι κυριότερες από αυτές τις διαφορές εντοπίζονται στις δύο μεγάλες θάλασσες που περιβάλλουν την Κίνα: τη νότια κινεζική θάλασσα και τη θάλασσα της ανατολικής Κίνας. Τα προβλήματα αυτά σε συνδυασμό με το χρόνιο πρόβλημα της Ταϊβάν αποκαλύπτουν στο σύνολό της τη θαλάσσια στρατηγική της Κίνας.

Για την Κίνα το πρόβλημα της Ταϊβάν ξεκινά το 1895 όταν μετά από έναν αποτυχημένο sino-ιαπωνικό πόλεμο η Κίνα έχασε το νησί από την Ιαπωνία. Μετά την ήττα της Ιαπωνίας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι κινεζικές δυνάμεις ανακατέλαβαν το νησί, ο κινεζικός εμφύλιος όμως είχε ως αποτέλεσμα να καταφύγουν σε αυτό οι ηττημένες δυνάμεις του Chiang Kai-shek. Από το σημείο αυτό και έπειτα βασική επιδίωξη της Κίνας είναι να ανακαταλάβει το νησί και να δώσει ένα τέλος στη συνεχιζόμενη εμφύλια αντιπαράθεση. Η επέμβαση όμως των ΗΠΑ ανέτρεψε τα σχέδια της κινεζικής ηγεσίας. Χωρίς την υποστήριξη των ΗΠΑ οι κινεζικές δυνάμεις θα είχαν εισβάλει και θα είχαν καταλάβει το νησί ήδη από το 1950-51.

Η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα η ασφάλεια στην Ταϊβάν και στη στενή θαλάσσια λωρίδα ανάμεσα στο νησί και την Κίνα (στενό της Ταϊβάν) να εξαρτάται κυρίως από αλληλεπίδραση των τριών αυτών κρατών, της Κίνας, των ΗΠΑ, και της Ταϊβάν⁵⁸. Στην ισορροπία αυτή η Κίνα έχει θέσει ένα πλήθος κόκκινων γραμμών οι οποίες αποτελούν κομμάτι της εθνικής της στρατηγικής και στη

⁵⁷ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, 2015 April 7, p. 22, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf

⁵⁸ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, 2015 April 7, p. 57, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf

χειρότερη των περιπτώσεων είναι ικανές να οδηγήσουν σε μία ένοπλη σύρραξη. Αυτές είναι: α) η επίσημη ανεξαρτητοποίηση της Ταϊβάν, β) αναταραχές στο εσωτερικό του νησιού, γ) η απόκτηση από την Ταϊβάν πυρηνικών όπλων δ) η καθυστέρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα του διαλόγου για την επανένωση με την Κίνα, ε) η επέμβαση ξένων δυνάμεων στο εσωτερικό της Ταϊβάν και στ) η τοποθέτηση ξένων δυνάμεων στο νησί⁵⁹.

Είναι εμφανές πως η πίεση και ο εξαναγκασμός είναι βασικά στοιχεία της κινεζικής πολιτικής απέναντι την Ταϊβάν αφού ο μεγαλύτερος φόβος της Κίνας είναι η πλήρης ανεξαρτητοποίηση του νησιού και η ένταξη του στη σφαίρα επιρροής των ΗΠΑ ή της Ιαπωνίας. Το σενάριο αυτό θα ήταν αρκετά επώδυνο για την Κίνα αφού το νησί της Ταϊβάν βρίσκεται στρατηγικά τοποθετημένο απέναντι από της ανατολικές ακτές της χώρας οι οποίες με αυτό τον τρόπο γίνονται αρκετά ευάλωτες σε μία επίθεση. Η Ταϊβάν επίσης βρίσκεται τοποθετημένη ακριβώς επάνω στις θαλάσσιες οδούς που ελέγχουν τη ροή εμπορευμάτων και πετρελαίου προς την Ιαπωνία και τη νότια Κορέα ενώ αποτελεί και κομμάτι της πρώτης αλυσίδας νησιών που περιβάλλουν την Κίνα. Η πρώτη αλυσίδα νησιών αποτελείται από τα νησιά της Ιαπωνίας νότια μέχρι το σύμπλεγμα των νησιών Ryukyu στο οποίο ανήκουν και τα νησιά Senkaku/Diaoyu και την Ταϊβάν, τις Φιλιππίνες και τη νήσο Βόρνεο. Η πρώτη αυτή αλυσίδα νησιών είναι ζωτικής σημασίας για την Κίνα και την άμυνά της. Εντός αυτής της αλυσίδας η Κίνα επιδιώκει να επιτύχει πλήρη στρατηγικό έλεγχο και αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για το κινεζικό πολεμικό ναυτικό (PLAN). Με τον τρόπο αυτό η Κίνα όχι μόνο αποκτά τον πλήρη θαλάσσιο έλεγχο της ανατολικής Ασίας αλλά επίσης οι θάλασσες που βρίσκονται κοντά στις ακτές της μετατρέπονται σε ένα ιδιαίτερα επικίνδυνο περιβάλλον για τις εχθρικές ναυτικές δυνάμεις. Είναι απολύτως ξεκάθαρο πως η εγγύτητα της Ταϊβάν στις κινεζικές ακτές την καθιστά έναν πολύ εύκολο στόχο για τις κινεζικές ένοπλες δυνάμεις. Ως νησί είναι ευάλωτη σε μια στρατηγική ναυτικού αποκλεισμού από την Κίνα ενώ βρίσκεται εντός των ορίων των βαλλιστικών της πυραύλων καθιστώντας έτσι μια αμερικανική στρατιωτική επέμβαση αρκετά επικίνδυνη.

Οι θαλάσσιες περιοχές της ανατολικής και νοτιοανατολικής Ασίας είναι ένα ακόμη σημείο όπου η Κίνα εμπλέκεται σε συνοριακές διαφορές με τα γειτονικά σε αυτή κράτη. Η σημασία των θαλασσών αυτών βρίσκεται στο γεγονός πως από εκεί περνούν σημαντικές θαλάσσιες εμπορικές δίοδοι ενώ παράλληλα διαθέτουν πλούσια

⁵⁹ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, 2015 April 7, pp. 57-58, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf

κοιτάσματα πρώτων υλών όπως πετρέλαιο, φυσικό αέριο και αλιεύματα. Ως παράδειγμα αξίζει να αναφέρουμε πως κάθε χρόνο προϊόντα αξίας περίπου 5.3 τρισεκατομμυρίων δολαρίων διασχίζουν τη θάλασσα της νότιας Κίνας ή αλλιώς το ¼ του παγκόσμιου εμπορίου⁶⁰. Γιατί όμως η Κίνα επιμένει να ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα σε νησιά τόσο μακριά από τις ακτές της;

Ο ένας λόγος έχει να κάνει με την ιστορική συνέχεια της διακυβέρνησης αυτών των νησιών. Η Κίνα θεωρεί και όχι χωρίς βάσει πως η πλειοψηφία των νησιών στις περιοχές αυτές της ανήκουν επειδή κάποτε βρισκόταν υπό τη διοίκηση της παλιάς αυτοκρατορίας. Είναι γεγονός πως η Κίνα για περίπου 150 χρόνια μέχρι και το 1950 βρισκόταν υπό συνεχή πίεση και υποχώρηση από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις και την Ιαπωνία. Κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων ο έλεγχός της σε πολλά από τα διαφιλονικούμενα νησιά χάθηκε. Με την ανακατάληψη των νησιών η Κίνα υπερασπίζεται τα ιστορικά της δικαιώματα και αντιλαμβάνεται την Ιαπωνία, το Βιετνάμ και τις Φιλιππίνες ως κράτη αναθεωρητικά τα οποία αμφισβητούν την περιφερειακή ηγεμονία της Κίνας⁶¹. Είναι γεγονός επίσης πως η ιδέα της επαναφοράς της «Μεγάλης Κίνας» που διατρέχει αυτή τη στιγμή την κινεζική ηγεσία και κοινωνία δεν θα μπορούσε να παραβλέψει τις περιοχές αυτές. Ο εθνικισμός λοιπόν, ο οποίος διατρέχει αυτή τη στιγμή όλη την ανατολική Ασία είναι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας. Επίσης το γεωπολιτικό περιβάλλον στην ευρύτερη Ασία ευνοεί τη στροφή της Κίνας προς τη θάλασσα. Οι μεγάλες απειλές στα χερσαία σύνορα του κράτους έχουν πλέον εκλείψει ενώ ακόμη και ο κίνδυνος μιας εσωτερικής κατάρρευσης του καθεστώτος φαίνεται πλέον απομακρυσμένος εξαιτίας κυρίως της παρατεταμένης οικονομικής ανάπτυξης.

Ο κυριότερος λόγος έχει να κάνει με την ασφάλεια της Κίνας και πως αυτή επηρεάζεται από τον έλεγχο των στρατηγικής σημασίας θαλάσσιων οδών γραμμών που διαπερνούν αυτές τις θάλασσες. Όπως αναφέρθηκε και πιο πριν ένα μεγάλο κομμάτι του θαλάσσιου εμπορίου πραγματοποιείται από αυτές τις θαλάσσιες εμπορικές διαδρομές. Σε αυτό περιλαμβάνεται το σύνολο σχεδόν των κινεζικών εξαγωγών καθώς και ένα μεγάλο κομμάτι των κινεζικών εισαγωγών ενέργειας. Η εξάρτηση της Κίνας και της οικονομίας της από τις θάλασσες αυτές αφήνει την Κίνα ευάλωτη σε θέματα ασφάλειας αφού οι περισσότερες από αυτές τις θαλάσσιες γραμμές βρίσκονται υπό τον έλεγχο ξένων δυνάμεων, κυρίως του αμερικανικού

⁶⁰ Kun-Chin Lin, Andres Villar Gertner, “Maritime Security in the Asia Pacific: China and the Emerging Order in the East and South China Seas”, *Chatham House* (July 2015), p. 5, https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20150731MaritimeSecurityAsiaPacificLinGertner-0.pdf.

⁶¹ *ibid.*, σελ. 17.

ναυτικού. Η πρόσφατη στροφή των ΗΠΑ ή αλλιώς “Asia Pivot” θορύβησε ακόμη περισσότερο την Κίνα η οποία κινήθηκε ακόμη πιο γρήγορα για την βελτίωση των ναυτικών της δυνατοτήτων με σκοπό να περιορίσει όσο το δυνατόν περισσότερο τις δυνατότητες του αμερικανικού ναυτικού για προβολή ισχύος στην περιοχή⁶². Ακόμη και αν η Κίνα δεν μπορέσει ποτέ να νικήσει το αμερικανικό ναυτικό σε μια πιθανή σύγκρουση ο έλεγχος από την Κίνα στις περιοχές αυτές θα περιόριζε σημαντικά τις επιλογές των ΗΠΑ οι οποίες θα έβλεπαν την επιρροή τους να μειώνεται σημαντικά. Είναι προφανές πως με τον τρόπο αυτό η Κίνα προσπαθεί να υπερασπίσει τη θέση της ως μία μεγάλη περιφερειακή δύναμη.

4.2 Ο ρόλος του PLA

Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια της Κίνας να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά της δικαιώματα και να επιβεβαιώσει τη θέση της στην Ασία ως μία περιφερειακή δύναμη διαδραματίζει ο κινεζικός στρατός(PLA). Για το λόγο αυτό τα τελευταία χρόνια η Κίνα έχει επενδύσει σημαντικά ποσά ώστε να καταστήσει τις ένοπλες δυνάμεις όχι μόνο ικανές να υπερασπιστούν με απόλυτη επιτυχία τα εδάφη της αλλά και να μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την πρώτη στρατιωτική δύναμη που δρα αυτή τη στιγμή στην ανατολική Ασία. Και αυτή δεν είναι άλλη από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Στην ουσία ο εκσυγχρονισμός του κινεζικού στρατού είναι η απτή εκδήλωση της αυξανόμενης εθνικής δύναμης της Κίνας⁶³. Ο ρόλος του PLA όμως δεν περιορίζεται μόνο στην αντιμετώπιση των εξωτερικών απειλών του κινεζικού κράτους. Η σχέση του με την πολιτική εξουσία στην Κίνα είναι ιδιαίτερη και δεν είναι λίγες οι φορές όπου έχουν υπάρξει περιπτώσεις αμφισβήτησης πολιτικών επιλογών. Πρόσφατα παραδείγματα των διαφορούμενων στάσεων του PLA απέναντι στην πολιτική εξουσία αποτελούν οι παραβιάσεις της γραμμής άμυνας στην περιοχή Ladakh μεταξύ Ινδίας και Κίνας την ίδια στιγμή που ο Κινέζος πρόεδρος συναντούσε τον πρωθυπουργό της Ινδίας Modi το Σεπτέμβριο του 2014 και η αποκάλυψη του νέου μαχητικού της χώρας J-31 την ίδια στιγμή που στο Πεκίνου ξεκινούσε η

⁶² Kun-Chin Lin, Andres Villar Gertner, “Maritime Security in the Asia Pacific: China and the Emerging Order in the East and South China Seas”, *Chatham House* (July 2015), p. 13, https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20150731MaritimeSecurityAsiaPacificLinGertner-0.pdf.

⁶³ Christopher J. Person, “String of Pearls: Meeting the challenge of China’s Rising Power across the Asian Littoral”, *Strategic Studies Institute* (July 2006), p. 12, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=27007>.

συνάντηση του Οικονομικού Φόρουμ Ασίας-Ειρηνικού το Νοέμβριο του ίδιου χρόνου. Οι ενέργειες αυτές θέτουν σε αμφισβήτηση τον απόλυτο έλεγχο που έχει ο Κινέζος πρόεδρος πάνω στον PLA. Παραμένει σίγουρο όμως πως η κινεζική πολιτική ηγεσία επιθυμεί να συνεχίσει την εξέλιξη του κινεζικού στρατού από μια ως επί το πλείστον χερσαία δύναμη σε έναν πιο ισορροπημένο οργανισμό με εξίσου σημαντικές ναυτικές και αεροναυτικές δυνατότητες⁶⁴.

Η αναβάθμιση των δυνατοτήτων του PLA συνδέεται άμεσα με τις προσπάθειες της Κίνας για κυριαρχία σε αμφισβητούμενες περιοχές του Ειρηνικού. Η Κίνα στρέφει όλο και περισσότερο την προσοχή της στην περιοχή της ανατολικής Ασίας η οποία πλέον αποτελεί τον πρώτο στόχο της κινεζικής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Ο εκσυγχρονισμός του PLA ,λοιπόν, έχει ως πρώτο στόχο την περιοχή αυτή και η εφαρμογή της ναυτικής της στρατηγικής γίνεται πάντα σε συνδυασμό με τα περιφερειακά θαλάσσια συμφέροντα της Κίνας. Για το λόγο αυτό τα τελευταία χρόνια το κινεζικό ναυτικό (PLAN) έχει αυξήσει τη συχνότητα, την διάρκεια και την απόσταση των αποστολών του από τις κινεζικές ακτές προσπαθώντας να εφαρμόσει αποτελεσματικά μία ναυτική στρατηγική η οποία ονομάζεται “near seas active defense” η οποία αναλύθηκε από τον αποκαλούμενο και πατέρα της κινεζικής ναυτικής στρατηγικής Liu Huaqing⁶⁵. Είχε ήδη προταθεί το 1979 από τον Deng Xiaoping⁶⁶.

Η στρατηγική αυτή δεν περιορίζεται σε κάποια ευδιάκριτα γεωγραφικά όρια αλλά αντιθέτως καλύπτει όλες τις θαλάσσιες περιοχές οι οποίες βρίσκονται υπό την κυριαρχία της Κίνας καθώς και τις θαλάσσιες περιοχές από τις οποίες προέρχονται πιθανές απειλές⁶⁷. Πιο συγκεκριμένα οι περιοχές αυτές καλύπτουν την πρώτη αλυσίδα νησιών, την κίτρινη θάλασσα, την θάλασσα της ανατολικής Κίνας, τη νότια κινεζική θάλασσα καθώς επίσης τις θαλάσσιες περιοχές οι οποίες εφάπτονται στην πρώτη αλυσίδα νησιών αλλά βρίσκονται έξω από αυτή και την περιοχή του βόρειου Ειρηνικού. Η δεύτερη αυτή θαλάσσια περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως μία δεύτερη αλυσίδα νησιών η οποία εκτείνεται από την Ιαπωνία μέχρι της νήσους Μαριάνες και

⁶⁴ Roy Kamphausen, David Lai, “The Chinese People’s Liberation Army in 2025”, United States Army War College Press, *Strategic Studies Institute* (July 2015), pp. 6-7, <https://fas.org/nuke/guide/china/pla-2025.pdf>.

⁶⁵ Christopher H. Sharman, “China Moves out: Stepping Stones Toward a new Maritime Strategy”, National Defense University Press, *Institute for National Strategic Studies*, Center for the Study of Chinese Military Affairs, Washington, D.C. (April 2015), pp. 3-4, <http://inss.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/china/ChinaPerspectives-9.pdf>.

⁶⁶ *ibid*, σελ. 4

⁶⁷ Christopher H. Sharman, “China Moves out: Stepping Stones Toward a new Maritime Strategy”, National Defense University Press, *Institute for National Strategic Studies*, Center for the Study of Chinese Military Affairs, Washington, D.C. (April 2015), pp. 3-4, <http://inss.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/china/ChinaPerspectives-9.pdf>.

την αμερικανική βάση του Γκουάμ και από εκεί στις βόρειες ακτές της νέας Γουινέας. Η επιλογή των περιοχών αυτών δεν είναι τυχαία αφού από εκεί περνούν σημαντικές θαλάσσιες γραμμές επικοινωνιών τις οποίες η Κίνα επιθυμεί να θέσει υπό τον έλεγχό της.

Οι φιλοδοξίες της Κίνας όμως δεν σταματούν μόνο στην επέκταση της παρουσίας της στον Ειρηνικό ωκεανό. Το 2004 στην επανεξέταση των αποστολών του PLA από τον πρόεδρο της χώρας Hu Jintao προστέθηκε και η άμυνα των κινεζικών συμφερόντων σε παγκόσμιο επίπεδο. Για το κινεζικό ναυτικό αυτό σημαίνει παρουσία όχι μόνο σε εγγύς θάλασσες αλλά και επέκταση των επιχειρήσεων του πέρα από την άμεση κινεζική περιφέρεια.

Φυσικά ο εκσυγχρονισμός του κινεζικού στρατού δεν περιορίζεται μόνο στην αναβάθμιση των ναυτικών δυνατοτήτων του. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η Κίνα ανήκει στην ομάδα των πυρηνικών κρατών ήδη από τη δεκαετία του 1960 και η ανάπτυξη του πυρηνικού της οπλοστασίου είναι εξίσου σημαντική. Βασική πολιτική των πυρηνικών δυνάμεων της Κίνας είναι η δυνατότητα πραγματοποίησης ενός δεύτερου χτυπήματος. Δηλαδή η επιβίωση από ένα αντίπαλο πυρηνικό χτύπημα και σε δεύτερο χρόνο η απάντηση από τις κινεζικές πυρηνικές δυνάμεις να είναι τέτοια ώστε να προκαλεί μη αποδεκτή ζημιά στον αντίπαλο⁶⁸. Για το λόγο αυτό ο κινεζικός στρατός έχει ήδη αναπτύξει νέες δυνατότητες εντολών, ελέγχου και επικοινωνιών για τις πυρηνικές του δυνάμεις αποκτώντας δυνατότητες για καλύτερο έλεγχο των βαλλιστικών της πυραύλων.

Παρά ταύτα η πολιτική της Κίνας όσον αφορά τη χρήση των πυρηνικών όπλων παραμένει σταθερή. Η πολιτική αυτή επιτάσσει πως η Κίνα δεν θα χρησιμοποιήσει ποτέ πρώτη αυτή τα πυρηνικά όπλα της (NFU policy) και βασίζεται σε δύο σημαντικές παραμέτρους⁶⁹. Πρώτον η Κίνα δεν θα χρησιμοποιήσει ποτέ τα πυρηνικά της όπλα πρώτη ενάντια σε ένα άλλο πυρηνικό κράτος και δεύτερον η Κίνα δεν θα χρησιμοποιήσει ποτέ, ούτε θα απειλήσει να χρησιμοποιήσει τα πυρηνικά της όπλα ενάντια σε μία μη πυρηνική δύναμη⁷⁰. Η πολιτική αυτή όμως δεν εμποδίζει τις πυρηνικές δυνατότητες του PLA επεκτείνονται διαρκώς. Το πυρηνικό οπλοστάσιο της Κίνας περιλαμβάνει ήδη 50-60 διηπειρωτικούς βαλλιστικούς πυραύλους (ICBM) καθώς και πυραύλους μεσαίου βεληνεκούς (MRBM) για ενίσχυση της περιφερειακής

⁶⁸ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, 2015 April 7, p. 31, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf

⁶⁹ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, 2015 April 7, p. 32, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf

⁷⁰ *ibid*, σελ. 32.

αποτροπής. Ακόμη η Κίνα διαθέτει τη δυνατότητα να εκτοξεύσει πυρηνικούς πυραύλους (SLBM) από τη θάλασσα μέσω των υποβρυχίων της. Διαθέτει ήδη τέσσερα υποβρύχια κλάσης Jin τα οποία θα μεταφέρουν τους νέους πυραύλους CSS-NX-14(JL-2) συνολικής εμβέλειας 7.400 χιλιομέτρων⁷¹.

Εν γένει ο ρόλος του PLA στη διαμόρφωση της κινεζικής εθνικής στρατηγικής είναι διπλός. Συμμετέχει και στη διαμόρφωση αυτής της στρατηγικής και παράλληλα είναι ο κύριος υπεύθυνος για την εφαρμογή της. Στο σημείο αυτό βρίσκεται και η σημαντικότερη διαφορά του κινεζικού στρατού σε σύγκριση με τους στρατούς των ανεπτυγμένων κρατών της δύσης. Στα δυτικά κράτη η πολιτική εξουσία είναι αυτή που αποφασίζει ποια θα είναι η εθνική υψηλή στρατηγική και ο στρατός απλά την εφαρμόζει χωρίς να συμμετέχει στη διαδικασία λήψης της απόφασης όπως στην Κίνα. Φυσικά αυτό δεν σημαίνει αυτόματα πως οι συμβουλές των ανώτερων στρατιωτικών προς την κινεζική πολιτική ηγεσία είναι καθαρά πολεμικής φύσεως ούτε πως όλα τα ανώτερα κλιμάκια των στρατιωτικών δυνάμεων του κράτους διαθέτουν την ίδια άποψη. Όπως ακριβώς είναι δύσκολο να ταυτοποιηθούν στο σύνολό τους οι στρατιωτικές δαπάνες της Κίνας, το ίδιο δύσκολο είναι και να εξακριβωθεί και ο βαθμός αλληλεπίδρασης μεταξύ στρατιωτικής και πολιτικής ηγεσίας.

⁷¹ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, 2015 April 7, p. 32, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf

5. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ

ΤΗΣ

5.1 Εισαγωγή

Η παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή της ανατολικής Ασίας είναι μακρά και ιδιαίτερος σημαντική. Από την κατάληψη των Φιλιππίνων από τους Ισπανούς το 1898 μέχρι και σήμερα οι ΗΠΑ αποτελούσαν και συνεχίζουν να αποτελούν το ρυθμιστή των εξελίξεων στην περιοχή. Η ιδιότητα τους αυτή ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο μετά και τη νίκη επί της Ιαπωνίας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την ολοκληρωτική κατάληψη του νησιού. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η σημασία της περιοχής για τις ΗΠΑ αυξήθηκε ακόμη περισσότερο λόγω της στρατηγικής περιορισμού της ΕΣΣΔ. Κράτη όπως η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα και η Ταϊβάν σχημάτισαν ένα φράγμα απέναντι στην εξάπλωση του κομμουνιστικού κινδύνου και εξελίχθηκαν στους στενότερους συμμάχους των ΗΠΑ στην περιοχή μέχρι και σήμερα. Αποτέλεσε επίσης και το σημείο όπου γράφτηκαν οι πιο μαύρες σελίδες της σύγχρονης αμερικανικής ιστορίας με τον αποτυχημένο πόλεμο του Βιετνάμ.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου όμως η κατάσταση που διαμορφώθηκε στην περιοχή άλλαξε πλήρως τα αμερικανικά συμφέροντα και στόχους. Στον 21^ο αιώνα μια νέα δύναμη έκανε την εμφάνισή της στην περιοχή, η Κίνα. Η Κίνα πολύ γρήγορα εξελίχθηκε από την πιο αδύναμη χώρα της περιοχής σε μία περιφερειακή δύναμη η οποία θα μπορούσε δυνητικά να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ ακόμη και στην παγκόσμια σκακιέρα. Για την Κίνα οι ΗΠΑ πλέον μετεξελίχθηκαν από τον πιο στενό τους σύμμαχο πριν και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στο κύριο εμπόδιο της στο δρόμο προς μία κυρίαρχη περιφερειακή δύναμη.

Πρέπει ακόμη να αναφέρουμε πως η σημερινή ανατολική Ασία χαρακτηρίζεται από απότομες μεταβολές των συσχετισμών δύναμης⁷². Η τεράστια οικονομική της επιτυχία την καθιστά ιδιαίτερος σημαντική για τα αμερικανικά οικονομικά συμφέροντα αλλά η οικονομική μεγέθυνση είναι επίσης υπεύθυνη και τη

⁷² Zbigniew Brzezinski, *Η Μεγάλη Σκακιέρα: η Αμερικανική Υπεροχή και οι Γεωστρατηγικές της Επιταγές*, μτφρ. Ελένη Αστερίου (The Grand Chessboard), Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, 1998, σελ. 263.

συσκότιση των πολιτικών προβλημάτων της περιοχής⁷³. Φαινόμενα εθνικισμού και ασθενική περιφερειακή ανάπτυξη και οργάνωση των κρατών συνιστούν μία βόμβα έτοιμη να εκραγεί. Η δημιουργία νέων και σύγχρονων στρατών από τα κράτη της περιοχής έρχεται απλά να ρίξει επιπλέον λάδι στη φωτιά. Αυτές είναι μόνο μερικές από τις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ στην περιοχή και τις οποίες θα προσπαθήσω να αναλύσω παρακάτω.

5.2 Η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ σε Ασία και Ειρηνικό

Εδώ και αρκετά χρόνια οι ΗΠΑ διατηρούν σημαντική στρατιωτική παρουσία στην περιοχή της ανατολικής Ασίας η οποία σε συνδυασμό με τη στρατιωτική τους παρουσία στον ειρηνικό ωκεανό – από την Αλάσκα μέχρι τη Χαβάη και το Γκουάμ - δημιουργεί ένα στρατιωτικό σύμπλεγμα από βάσεις οι οποίες εξασφαλίζουν τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή.

Η πιο σημαντική στρατιωτική συμμαχία στην ανατολική Ασία για τις ΗΠΑ είναι αδιαμφισβήτητη αυτή με την Ιαπωνία. Η Ιαπωνία αποτελεί για τις ΗΠΑ τον ακρογωνιαίο λίθο ενός συστήματος συμμαχιών στην περιοχή, σκοπός του οποίου είναι να περιορίσει και να εμποδίσει την ανάδειξη ενός νέου δυνητικού περιφερειακού ηγεμόνα. Από την πλευρά της η Ιαπωνία βασίζεται εξ ολοκλήρου στις ΗΠΑ για να περιορίσει την ρωσική και κινεζική επιθετικότητα. Λαμβάνοντας αυτά υπόψη δεν είναι καθόλου τυχαίο πως τα νησιά της Ιαπωνίας φιλοξενούν μερικά από τα πιο πολύπλοκα αμερικανικά στρατιωτικά συμπλέγματα. Οι ΗΠΑ διατηρούν σταθερή δύναμη 38.000 ανδρών στη χώρα η οποία υποστηρίζεται από 5.000 πολίτες και προσωπικό του υπουργείου άμυνας υπό τη διοικητική εποπτεία του USFJ – U.S. Forces Japan⁷⁴. Στις δυνάμεις που διαθέτουν οι ΗΠΑ στο νησί επίσης περιλαμβάνονται το αεροπλανοφόρο USS George Washington και η ομάδα πλοίων του, ένα πλοίο αμφίβιων καταδρομών και ένα πλοίο υποστήριξης υποβρυχίων στη βάση Yokosuka καθώς και το Third Marine Expeditionary Force (III MEF) στη βάση της Οκινάβα⁷⁵. Παράλληλα οι Ιαπωνικές και αμερικανικές δυνάμεις εκπαιδεύονται

⁷³ Zbigniew Brzezinski, *Η Μεγάλη Σκακιέρα: η Αμερικανική Υπεροχή και οι Γεωστρατηγικές της Επιταγές*, μτφρ. Ελένη Αστερίου (The Grand Chessboard), Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, 1998, σελ. 263-264.

⁷⁴ Dakota L. Wood, “2015 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 133, http://ims-2015.s3.amazonaws.com/2015_Index_of_US_Military_Strength_FINAL.pdf.

⁷⁵ *ibid*, σελ 133.

τακτικά σε μία πληθώρα ασκήσεων σε στεριά, θάλασσα και σε αμφίβιες επιχειρήσεις⁷⁶.

Η σπουδαιότητα της Ιαπωνίας ως συμμάχου των Ηνωμένων Πολιτειών γίνεται ακόμη πιο εύκολα αντιληπτή αναλογιζόμενοι τα τεράστια κέρδη που αποκομίζουν οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ που βρίσκονται εγκατεστημένες στα ιαπωνικά νησιά. Και το κέρδος αυτό δεν αφορά μόνο την απόσταση την οποία θα πρέπει να διανύσουν οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις για να φτάσουν στην περιοχή αλλά και το εύρος των εγκαταστάσεων και ευκολιών που τους παρέχονται απλόχερα από την Ιαπωνία. Πιο αναλυτικά οι ΗΠΑ έχουν πρόσβαση σε πάνω από 100 στρατιωτικές εγκαταστάσεις των Ιαπώνων συμπεριλαμβανομένων αεροδρομίων σε περιοχές όπως η Misawa, η Yokota και η Kadana αλλά και ναυτικών βάσεων στη Yokosuka, το Atsugi και το Sasebo. Ακόμη η Ιαπωνία παρέχει εκπαιδευμένο επιστημονικό και εργατικό δυναμικό το οποίο είναι αναγκαίο για τη συντήρηση μίας στρατιωτικής δύναμης τέτοιου μεγέθους καθώς και οικονομική στήριξη.

Η παρουσία των αμερικανικών δυνάμεων στην Ιαπωνία προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα για τον απευθείας έλεγχο της περιοχής και όχι μόνο. Οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις στο νησί μπορούν να προσφέρουν ευρεία υποστήριξη σε οποιαδήποτε αμερικανική δύναμη επιχειρεί στο δυτικό Ειρηνικό Ωκεανό και μειώνουν σημαντικά το χρόνο αντίδρασης των ΗΠΑ σε περίπτωση ενός στρατιωτικού γεγονότος σε σύγκριση με τις στρατιωτικές βάσεις στο Γκουάμ και τη Χαβάη⁷⁷. Στην ουσία ο χρόνος που απαιτείται για τα αμερικανικά πλοία να φθάσουν στην ανατολική Ασία από τη βάση του Γκουάμ είναι 6 έως 8 ημέρες ενώ από την Ιαπωνία σχεδόν μηδενίζεται. Επίσης για την καλύτερη επιτήρηση της περιοχής οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία στα πλαίσια της πολιτικής «Κοινών γραμμών Άμυνας» αποφάσισαν την ανάπτυξη μη επανδρωμένων αεροσκαφών τύπου Global Hawk καθώς την αυξημένη συνεργασία τους σε θέματα κυβερνοεπιθέσεων και διαστήματος⁷⁸.

Ένα ακόμη κράτος με σημαντική αμερικανική στρατιωτική παρουσία είναι η Νότια Κορέα. Η Νότια Κορέα αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση για τις ΗΠΑ και όχι μόνο. Γεωγραφικά η χερσόνησος της Νότιας Κορέας βρίσκεται σε ένα σημείο κλειδί για την περιοχή της βόρειο-ανατολικής Ασίας. Η χερσόνησος αυτή είναι το σημείο συνάντησης των τριών μεγαλύτερων δυνάμεων της περιοχής, της Κίνας, της Ιαπωνίας και της Ρωσίας και αποτελεί μια φυσική γέφυρα προς τη Μαντζουρία και την

⁷⁶ Dakota L. Wood, "2015 Index of U.S. Military Strength: Assessing America's Ability to provide for the Common Defense", *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 133, http://ims-2015.s3.amazonaws.com/2015_Index_of_US_Military_Strength_FINAL.pdf.

⁷⁷ *ibid*, σελ. 133.

⁷⁸ *ibid*, σελ. 133.

ενδοχώρα της ανατολικής Σιβηρίας αλλά και αντίστροφα προς τα Ιαπωνικά νησιά. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν, πως και οι τρεις παραπάνω χώρες προσπάθησαν κατά καιρούς να την καταλάβουν ενώ για το μεγαλύτερο κομμάτι της ιστορίας του η το βασίλειο της Κορέας ήταν φόρου υποτελής στην Κίνα. Αυτό σημαίνει πως η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην χερσόνησο είναι εξαιρετικά συμφέρουσα αν όχι επιβεβλημένη.

Η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην Νότια Κορέα ξεκίνησε με τον πόλεμο της Κορέας και διαρκεί μέχρι και σήμερα. Επσημοποιήθηκε το 1953 όταν οι δύο χώρες υπέγραψαν το «Σύμφωνο Κοινής Άμυνας»(Mutual Defense Treaty). Τα αμερικανικά στρατεύματα που βρίσκονται στη χώρα φθάνουν τις 28.500 άνδρες οι οποίοι ανήκουν στη 2^η μεραρχία πεζικού (U.S. 2nd Infantry Division)⁷⁹. Στη Νότια Κορέα βρίσκεται επίσης και μία σημαντική δύναμη μαχητικών αεροσκαφών. Από το 1978 και έπειτα η επιχειρησιακή διοίκηση των αμερικανικών αλλά και νοτιοκορεάτικων δυνάμεων πρώτης γραμμής πέρασε από τα Ηνωμένα Έθνη στην «Combined Forces Command(CFC)» η οποία διαθέτει Αμερικανό διοικητή⁸⁰. Αυτή η μετάβαση αναδεικνύει το μεγάλο βαθμό διασύνδεσης των δύο στρατιωτικών δυνάμεων. Παρά ταύτα πρέπει εδώ να αναφέρουμε πως τα στρατεύματα των ΗΠΑ δεν βρίσκονται στην αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη όπως κανείς θα περίμενε αλλά πολύ πιο πίσω από αυτή διασκορπισμένα κυρίως ανάμεσα σε τέσσερις στρατιωτικές εγκαταστάσεις.

Εύκολα γίνεται αντιληπτό πως η αλυσίδα των στρατιωτικών συμμαχιών των ΗΠΑ δεν θα ήταν ολοκληρωμένη και αποτελεσματική εάν δεν περιλάμβανε και τα δύο νησιωτικά κράτη που βρίσκονται νότια της Ιαπωνίας, την Ταιβάν και τις Φιλιππίνες. Οι ΗΠΑ έπαψαν να αναγνωρίζουν την κυβέρνηση της Ταιβάν ως τη νόμιμη κυβέρνηση της Κίνας το 1979 χωρίς όμως να διαταραχθούν οι σχέσεις των δύο κρατών. Μέχρι και σήμερα δεν υπάρχει καμία βάση των ΗΠΑ στο έδαφος της και δεν πραγματοποιούνται κοινές ασκήσεις μεταξύ των δύο κρατών. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ συνεχίζει να υποστηρίζει σθεναρά τη χώρα αυτή κυρίως μέσω της πώλησης όπλων αλλά και των εγγυήσεων που προσφέρουν το Taiwan Relations Act (TRA) και οι «Έξι Εγγυήσεις» του προέδρου Ronald Reagan από το 1982. Οι εγγυήσεις αυτές αποτελούν δεσμεύσεις των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την εγκαθίδρυση διπλωματικών σχέσεων με την Κίνα και περιλαμβάνουν: α) την εγγύηση

⁷⁹ Dakota L. Wood, “2015 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington), 2015, p. 134, http://ims-2015.s3.amazonaws.com/2015_Index_of_US_Military_Strength_FINAL.pdf.

⁸⁰ *ibid*, σελ. 134.

πως οι ΗΠΑ δεν θα διακόψουν την προμήθεια όπλων προς την Ταϊβάν, β) την εγγύηση πως οι ΗΠΑ δεν συμφώνησαν σε προηγούμενες διαβουλεύσεις με την Κίνα για την πώληση όπλων στην Ταϊβάν, γ) οι ΗΠΑ δεν θα διαδραματίσουν το ρόλο του μεσολαβητή ανάμεσα στην κυβέρνηση της Κίνας και την Ταϊβάν, δ) οι ΗΠΑ δεν θα αναθεωρήσουν το Taiwan Relations Act (TRA), ε) οι ΗΠΑ δεν έχουν μεταβάλει τη θέση τους σε σχέση με την κυριαρχία της Ταϊβάν, στ) οι ΗΠΑ δεν θα ασκήσουν πιέσεις στην Ταϊβάν για διαπραγματεύσεις με την Κίνα⁸¹.

Οι Φιλιππίνες από την άλλη πλευρά αποτελούσαν και συνεχίζουν να αποτελούν το μακροβιότερο ίσως σύμμαχο των ΗΠΑ στην ευρύτερη περιοχή. Οι Φιλιππίνες πέρασαν στον έλεγχο των ΗΠΑ μετά τη λήξη του πολέμου ΗΠΑ-Ισπανίας και έγιναν ανεξάρτητες το 1946. Για μεγάλο χρονικό διάστημα οι Φιλιππίνες φιλοξενούσαν τις μεγαλύτερες αμερικανικές στρατιωτικές βάσεις στην ανατολική και νότιο-ανατολική Ασία οι οποίες συνέβαλαν σημαντικά στον ανεφοδιασμό και στην επιχειρησιακή ετοιμότητα των αμερικανικών δυνάμεων κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου όμως, ήρθε και το τέλος για τις βάσεις αυτές αφού οι Φιλιππίνες αρνήθηκαν να υπογράψουν μια νέα συνθήκη συνεργασίας με τις ΗΠΑ. Οι λόγοι ποικίλουν αλλά ο σημαντικότερος από αυτούς έχει κυρίως να κάνει με το γεγονός πως οι στρατιωτικές βάσεις αυτές αποτελούσαν για πολλούς απομεινάρια της αποικιοκρατικής περιόδου.

Παρά το γεγονός αυτό όμως η στρατιωτική συνεργασία των δύο κρατών δεν έπαψε ποτέ να ισχύει και μάλιστα ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο μετά την 11^η Σεπτεμβρίου. Οι στρατιωτικές δυνάμεις των Φιλιππίνων εκπαιδεύονται συστηματικά από τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις ενώ ένας μεγάλος αριθμός αμερικανικών στρατιωτών στέλνεται τακτικά στη χώρα αυτή. Το 2014 τα δύο κράτη υπέγραψαν μία νέα στρατιωτική συνθήκη με την ονομασία “Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA)”⁸². Με τη συνθήκη αυτή η παρουσία των αμερικανικών δυνάμεων στο αρχιπέλαγος των Φιλιππίνων θα αυξηθεί σημαντικά. Επίσης ο αριθμός των στρατιωτών που οι ΗΠΑ μεταφέρουν στη χώρα θα αυξηθεί αλλά δεν θα δημιουργηθούν νέες στρατιωτικές βάσεις⁸³. Με τη συνθήκη ρυθμίζονται ακόμη θέματα ανθρωπιστικής βοήθειας και καταστροφών ενώ παράλληλα οι ΗΠΑ συμφώνησαν να βοηθήσουν τις Φιλιππίνες με τον εκσυγχρονισμό των στρατιωτικών τους δυνάμεων μέσω της πώλησης νέων όπλων.

⁸¹ Dakota L. Wood, “2015 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 138, http://ims-2015.s3.amazonaws.com/2015_Index_of_US_Military_Strength_FINAL.pdf.

⁸² *ibid*, σελ. 138.

⁸³ *ibid*, σελ. 135.

Συνοψίζοντας την αμερικανική στρατιωτική παρουσία στα κράτη της ανατολικής και νότιο-ανατολικής Ασίας δεν θα πρέπει να παραλείψουμε χώρες όπως η Ταϊλάνδη, η Σιγκαπούρη, η Μαλαισία και η Ινδονησία. Η αμερικανική στρατιωτική παρουσία μπορεί να μην είναι το ίδιο σημαντική στα κράτη αυτά διατηρεί όμως τη σπουδαιότητά της. Μία σημασία η οποία αναμένεται να αυξηθεί ακόμη περισσότερο τα επόμενα χρόνια λόγω της ανόδου της Κίνας και των συνεχιζόμενων διενέξεων στην περιοχή της νότιας κινεζικής θάλασσας.

Η Ταϊλάνδη διαθέτει αδιαμφισβήτητα τους περισσότερους στρατιωτικούς δεσμούς με τις ΗΠΑ στην νότιο-ανατολική Ασία. Οι σχέσεις των δύο κρατών βασίζονται ως επί το πλείστον στο «Σύμφωνο της Μανίλα» του 1954 και στη σύμβαση «Thanat-Rusk» του 1962⁸⁴. Επίσης από το 2003 η Ταϊλάνδη έχει πρόσβαση σε βελτιωμένα και νέα αμερικανικά οπλικά συστήματα. Λόγω της κεντρικής γεωγραφικής της θέσης στην καρδιά της νότιο-ανατολικής Ασίας η χώρα αυτή αποτελεί ιδανικό σύμμαχο για τις ΗΠΑ τόσο κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου όσο και μετέπειτα. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως οι αεροπορικές βάσεις της Ταϊλάνδης έχουν φιλοξενήσει κατά καιρούς πληθώρα αεροσκαφών της αμερικανικής πολεμικής αεροπορίας, όπως αναγνωριστικά, μαχητικά και βομβαρδιστικά αεροσκάφη. Αποτελέσαν δε σημαντικές βάσεις ανεφοδιασμού και υποστήριξης των αμερικανικών αεροσκαφών κατά τη διάρκεια του πολέμου του Κόλπου αλλά και του πολέμου του Ιράκ.

Τα τελευταία χρόνια όμως, η συνεργασία των δύο κρατών έχει εξασθενήσει. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πολιτική αστάθεια που επικρατεί στην Ταϊλάνδη και τα συνεχιζόμενα στρατιωτικά πραξικοπήματα με πιο πρόσφατο αυτό της 22 Μαΐου του 2014. Η αμερικανικοί νόμοι θέτουν πολλούς περιορισμούς στη στρατιωτική συνεργασία των ΗΠΑ με αυταρχικά καθεστώτα.

Η Σιγκαπούρη, η Μαλαισία και η Ινδονησία δεν έχουν τον ίδιο βαθμό συνδεσιμότητας με τις ΗΠΑ όπως η Ταϊλάνδη αφού η συνεργασία τους με τις ΗΠΑ στο στρατιωτικό τομέα άρχισε να επεκτείνεται μόλις τη δεκαετία του 1990. Διατηρούν όμως και αυτές τη σημασία τους ως πιθανοί μελλοντικοί σύμμαχοι σε μια περιοχή όπου οι ισορροπίες ισχύος συνεχώς αλλάζουν. Οι στρατιωτικές σχέσεις των κρατών αυτών με τις ΗΠΑ βασίζονται κυρίως στη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων.

⁸⁴ Dakota L. Wood, “2016 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 116, https://s3.amazonaws.com/ims-2016/PDF/2016_Index_of_US_Military_Strength_FULL.pdf.

Μόνο η Σιγκαπούρη προσφέρει συστηματικά τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις της στις ΗΠΑ με βάση το “Strategic Framework Agreement” (SFA) του 2005⁸⁵.

Κλείνοντας αυτή την υποενότητα να αναφέρουμε πως όλες οι αμερικανικές δυνάμεις που σταθμεύουν στις χώρες της Ασίας βρίσκονται υπό την εποπτεία της U.S. Pacific Command (PACOM). Η PACOM αποτελεί την μεγαλύτερη ενιαία στρατιωτική διοίκηση των Ηνωμένων Πολιτειών, βρίσκεται σε ισχύ από το 1947⁸⁶ και υπό την εποπτεία της βρίσκονται άλλες επτά διοικήσεις. Αυτές είναι η U.S. Army Pacific (USARPAC), η U.S. Pacific Air Force (PACAF), η U.S. Pacific Fleet (PACFLT), η U.S. Marine Forces Pacific (MARFORPAC), η U.S. Special Operations Command Pacific (SOCPAC), η U.S. Forces Korea and U.S. Eighth Army (USFK) και η U.S. Central Command-Afghanistan.

5.3 Απειλές

Άμεσες απειλές προς τις Ηνωμένες Πολιτείες από την ανατολική Ασία αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν. Η Ρωσία και η Κίνα έχουν αποδεχτεί πλήρως το ρόλο τους ως δευτερεύουσες δυνάμεις παρά την ύπαρξη του πυρηνικού τους οπλοστασίου. Οι πιθανότητες για μία γενικευμένη σύρραξη με τις δύο αυτές χώρες είναι ελάχιστες. Θεωρητικά ο πιο επικίνδυνος ανταγωνιστής των ΗΠΑ από την περιοχή της ανατολικής Ασίας θα μπορούσε να είναι η Βόρεια Κορέα. Παρά το γεγονός όμως πως και αυτή διαθέτει πυρηνικά όπλα δε φαίνεται να έχει τα μέσα για πλήξει έναν στόχο τόσο μακριά όσο για παράδειγμα η ανατολική ακτή των Ηνωμένων Πολιτειών. Με άλλα λόγια η αμερικανική ενδοχώρα δε φαίνεται μεσοπρόθεσμα να αντιμετωπίζει κάποια σοβαρή απειλή.

Δεν μπορούμε όμως να πούμε το ίδιο και για τις αμερικανικές δυνάμεις που βρίσκονται σταθμευμένες στην ανατολική Ασία. Ο κίνδυνος εκεί είναι πολύ πιο άμεσος κυρίως λόγω της εγγύτητας. Το διακύβευμα είναι εξίσου μεγάλο και για τα αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή. Η άνοδος της Κίνας απειλεί να αλλάξει της ισορροπίες και Ηνωμένες Πολιτείες κινδυνεύουν να περιοριστούν σε ένα ρόλο παρατηρητή εάν δε λάβουν άμεσα δράση. Το μεγαλύτερο πρόβλημα λοιπόν, που αντιμετωπίζουν οι ΗΠΑ είναι η ολοένα και αυξανόμενες μεταβολές στην ισορροπία της ισχύος. Τόσο ανάμεσα στις ΗΠΑ και τον κυριότερο ανταγωνιστή τους, την Κίνα

⁸⁵ Dakota L. Wood, “2016 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 117, https://s3.amazonaws.com/ims-2016/PDF/2016_Index_of_US_Military_Strength_FULL.pdf.

⁸⁶ *ibid*, σσ. 121-123.

όσο και ανάμεσα στην Κίνα και τις υπόλοιπες δυνάμεις της περιοχής. Ήδη οι πρώτες προστριβές με μια άλλη μεγάλη δύναμη της περιοχής, την Ιαπωνία έχουν κάνει την εμφάνισή τους ενώ δεν λείπουν και οι εντάσεις με χώρες που βρίσκονται στη νοτιοανατολική Ασία όπως οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ γύρω από τη διαφιλονικούμενη περιοχή της νότιας κινεζικής θάλασσας. Παράλληλα το αυταρχικό καθεστώς της Βόρειας Κορέας συνεχίζει να αποτελεί σημαντική απειλή τόσο για τις ΗΠΑ όσο και τη σύμμαχο χώρα τους τη Νότια Κορέα.

Η χερσόνησος της Κορέας είναι ίσως και το πρώτο σημείο όπου οι ΗΠΑ θα έπρεπε να στρέψουν την προσοχή τους. Η νευραλγική αυτή χερσόνησος αποτελεί ίσως και το πιο ασταθές σημείο της περιοχής και είναι πηγή συχνών εντάσεων εξαιτίας κυρίως της συμπεριφοράς της Βόρειας Κορέας. Πρέπει εδώ να επισημάνουμε πως ακόμη μετά το τέλος του πολέμου της Κορέας το 1953 τα σύνορα μεταξύ Βορείου και Νοτίου Κορέας παραμένουν διαφιλονικούμενα και βαριά οπλισμένα παρά την ύπαρξη μίας αποστρατιωτικοποιημένης ζώνης. Ταυτόχρονα η Βόρεια Κορέα συνεχίζει ασταμάτητα να αναπτύσσει το πυρηνικό της οπλοστάσιο και κατασκευάζει συνεχώς νέους και βελτιωμένους βαλλιστικούς πυραύλους οι οποίοι μπορούν πλέον να πλήξουν όχι μόνο τη Νότια Κορέα και την Ιαπωνία αλλά φθάνουν μέχρι και τις αμερικανικές βάσεις της Okinawa και του Γκουάμ.

Είναι προφανές πως η Βόρεια Κορέα έχει μία σταθερή επιθυμία στο να αποκτήσει τα μέσα με τα οποία θα μπορέσει να πλήξει τις Ηνωμένες Πολιτείες άμεσα χωρίς αυτό να σημαίνει πως θα πραγματοποιήσει ποτέ μια τέτοια ενέργεια. Από την άλλη είναι πολύ πιθανό η Βόρεια Κορέα να χρησιμοποιήσει τη δυνατότητα αυτή ως ένα μέσο αποτροπής προς τις ΗΠΑ και τις υπόλοιπες δυνάμεις της περιοχής με σκοπό να αυξήσει την ασφάλεια του καθεστώτος. Άλλωστε η απόκτηση πυρηνικών όπλων από μόνη της είναι ικανή να προσδώσει κύρος, αξιοπιστία και παράταση ζωής σε ένα κατά τα άλλα φθαρμένο απολυταρχικό καθεστώς και όχι μόνο. Με την απόκτηση πυρηνικών όπλων ενισχύεται και η διαπραγματευτική του θέση απέναντι σε χώρες που δεν διαθέτουν όπως η Νότια Κορέα και η Ιαπωνία. Δεν αποκλείεται επίσης η Βόρεια Κορέα να χρησιμοποιήσει την πυρηνική απειλή και ως ένα μέσο πειθαναγκασμού με σκοπό την απόσπαση κερδών από τυχόν μελλοντικές διαπραγματεύσεις. Πολλοί αναλυτές αναφέρονται στη στρατηγική που χρησιμοποιεί η Βόρεια Κορέας με το όρο «πυρηνικός ρεαλισμός»⁸⁷.

⁸⁷ Ahn Byung-Joon, "The Strategic Environment: U.S. Power and Asian Regionalism", ASEAN-Japan Cooperation: a Foundation for East Asia Community (ed. Japan Center for International Exchange), *Japan Center for International Exchange*, (Tokyo, 2003), p. 214, http://www.jcie.org/researchpdfs/ASEAN/asean_ahn.pdf.

Σε μία τέτοια τακτική φυσικά, δε συμβάλλουν μόνο οι πυρηνικές αλλά και οι συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις της. Η Βόρεια Κορέα διαθέτει περίπου 1 εκατομμύριο στρατιώτες σε απόσταση αναπνοής από την αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη συν αρκετά εκατομμύρια εφεδρείες. Στις δυνάμεις αυτές συμπεριλαμβάνονται τμήματα μηχανικού και πυροβολικού στις περισσότερες περιπτώσεις όμως ο εξοπλισμός τους είναι απαρχαιωμένος. Η κυβέρνηση της Βόρειας Κορέας φαίνεται να το γνωρίζει πολύ καλά αυτό όμως, και για αυτό το λόγο έχει αναπτύξει ένα σύστημα ασύμμετρων απειλών που να περιλαμβάνει δυνάμεις ειδικών αποστολών, πυροβολικό μεγάλων αποστάσεων και αρκετούς πυραύλους⁸⁸. Οι δυνάμεις αυτές μάλιστα έχουν ήδη αποδείξει την αξία τους με το βομβαρδισμό του αμφισβητούμενου νησιού Yeonpyeong το 2010 και με τη βύθιση της νοτιοκορεάτικης κορβέτας Cheonan το Μάρτιο του ίδιου χρόνου.

Η επόμενη απειλή για τα αμερικανικά συμφέροντα στην ανατολική Ασία προέρχεται από την Κίνα. Η περίπτωση της Κίνας διαφέρει σημαντικά από αυτή της Βόρειας Κορέας. Καθώς η Κίνα αποτελεί μία από τις δυνάμεις της περιοχής και φιλοδοξεί να εξελιχθεί σε μία ακόμη μεγαλύτερη περιφερειακή δύναμη χρήζει εντελώς διαφορετικής προσέγγισης από τη Βόρεια Κορέα. Η Κίνα μπήκε στην μικρή ομάδα των πυρηνικών κρατών ήδη από το 1964 όταν πραγματοποίησε την πρώτη πυρηνική δοκιμή της και από τότε έχει αυξήσει σημαντικά τις πυρηνικές της δυνατότητες. Κυρίαρχο ρόλο σε αυτή την ταχεία εξέλιξη του πυρηνικού της προγράμματος έπαιξε η συμμαχία της με την Σοβιετική Ένωση καθώς και το γενικότερο κλίμα ανταγωνισμού κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Το μείζον θέμα στην περίπτωση αυτή είναι πως σε αντίθεση με τη Βόρεια Κορέα η Κίνα διαθέτει ήδη τα μέσα και τις δυνατότητες για ένα πυρηνικό πλήγμα στην καρδιά των Ηνωμένων Πολιτειών. Το οπλοστάσιό της περιλαμβάνει βαλλιστικούς πυραύλους τύπου CSS-4 βεληνεκούς τουλάχιστον 13000 χιλιομέτρων καθώς και πυρηνικά υποβρύχια τα οποία μπορούν να πλήξουν το στόχο τους ανά πάσα στιγμή⁸⁹.

Οι δυνάμεις αυτές συνεχώς εξελίσσονται από την Κίνα με νέους και βελτιωμένους πυραύλους οι οποίοι είναι πολύ πιο εύκολα μετακινήσιμοι και άρα πιο προστατευμένοι. Παράλληλα η Κίνα εξελίσσει και τον στόλο των υποβρυχίων της φιλοδοξώντας να αποκτήσει πολύπλευρες και διαφοροποιημένες δυνατότητες οι

⁸⁸ Dakota L. Wood, “2016 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 185, https://s3.amazonaws.com/ims-2016/PDF/2016_Index_of_US_Military_Strength_FULLL.pdf.

⁸⁹ Dakota L. Wood, “2016 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 183, https://s3.amazonaws.com/ims-2016/PDF/2016_Index_of_US_Military_Strength_FULLL.pdf.

οποίες θα της δώσουν τη δυνατότητα ενός αποτελεσματικού δεύτερου χτυπήματος. Οι πυρηνικές δυνατότητες της Κίνας αποσκοπούν κυρίως στην αποτροπή ενός πρώτου χτυπήματος από μία άλλη πυρηνική δύναμη. Παρά το γεγονός αυτό η συνεχής εξέλιξη των τεχνολογικών δυνατοτήτων της μπορούμε να πούμε πως αποτελεί ένδειξη μίας πιο επιθετική στάσης χωρίς όμως να διαφαίνονται επικίνδυνες καταστάσεις στο μέλλον για την αμερικανική επικράτεια.

Ένα άλλο σημείο τριβής μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ είναι και η περίπτωση της Ταιβάν. Η Ταιβάν πάντα αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί το μεγάλο αγκάθι στις σχέσεις των δύο κρατών. Από τη στιγμή που η Ταιβάν ή αλλιώς «Δημοκρατία της Κίνας» ανακήρυξε την ανεξαρτησία της η Κίνα δεν έπαψε να τη διεκδικεί και να τη θεωρεί μέχρι και σήμερα επαρχία της. Η επιθυμία της Κίνας να επανακτήσει το νησί της Ταιβάν αποδεικνύεται και από το γεγονός πως ο κυριότερος όγκος των στρατευμάτων της είναι τοποθετημένος κατά μήκος των στενών της Ταιβάν απέναντι ακριβώς από το νησί. Η Κίνα δεν έπαψε ποτέ να ελπίζει σε μία πολιτική λύση του ζητήματος της Ταιβάν χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως έχει απορρίψει την επιλογή μίας ένοπλης σύρραξης και ανακατάληψης του νησιού.

Από την άλλη η Ταιβάν αποτελεί σταθερό σύμμαχο των ΗΠΑ στην περιοχή ήδη από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων στο νησί είναι συχνή. Γενικότερα θα μπορούσε ένα υποστηρίζει κάποιος πως η ασφάλεια στη θαλάσσια περιοχή του στενού της Ταιβάν εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αλληλεπίδραση των κινεζικών και αμερικανικών δυνάμεων καθώς και των στρατιωτικών δυνάμεων της Ταιβάν⁹⁰. Ο συνδυασμός των τριών αυτών στρατιωτικών δυνάμεων ενδέχεται να έχει απρόβλεπτες συνέπειες μελλοντικά ειδικά στην περίπτωση που η Κίνα επιλέξει να χρησιμοποιήσει μια στρατηγική εξαναγκασμού έναντι της Ταιβάν με σκοπό να αποτρέψει μια πλήρη ανεξαρτητοποίηση του νησιού. Στην περίπτωση αυτή οι ΗΠΑ θα ήταν υποχρεωμένες να αντιδράσουν όχι μόνο για να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους απέναντι σε ένα σημαντικό σύμμαχο στην περιοχή αλλά και γιατί το νησί της Ταιβάν αποτελεί σημαντικό κομμάτι της στρατηγικής περιορισμού του κινεζικού πολεμικού ναυτικού από τις θάλασσες της ανατολικής Ασίας.

Μία στρατηγική περιορισμού η οποία δεν εξαντλείται μόνο στα στενά γεωγραφικά όρια της Ταιβάν αλλά επεκτείνεται και πιο νότια στη θάλασσα της νότιας Κίνας και στον έλεγχο των εμπορικών διαδρόμων της νοτιοανατολικής Ασίας. Η

⁹⁰ Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, 2015 April 7, p. 57, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf.

περιοχή αυτή αποτελεί και το τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό σημείο στο οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να στρέψουν την προσοχή τους εν αναμονή κάποιας επικίνδυνης αστάθειας. Τα σημεία συγκρούσεων μεταξύ των κρατών της περιοχής είναι πολλά και οι ΗΠΑ αναμένεται να παίζουν όχι μόνο το ρόλο του μεσολαβητή αλλά και να αναλάβουν σημαντικές πρωτοβουλίες ώστε να περιοριστεί η επιρροή της Κίνας στις νότιες θάλασσες.

Η επιθετικότητα που επιδεικνύει το κινεζικό ναυτικό στην περιοχή αυτή είναι αξιοπρόσεκτη και έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τα συμφέροντα των ΗΠΑ και των συμμάχων τους στην περιοχή. Η συμπεριφορά της Κίνας μόνο ως τυχαία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αφού θεωρεί πως η περιοχή της ανήκει δικαιοματικά εδώ και αιώνες. Η θάλασσα της νότιας Κίνας αποτελεί διαμετακομιστικό κέντρο για όλη την περιοχή της ανατολικής Ασίας και ενδέχεται να είναι πλούσια σε κοιτάσματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Αποτελεί επίσης τη βασική αποθήκη αλιευμάτων για όλα τα κράτη που την περιβάλλουν. Διεκδικείται από έξι συνολικά κράτη στα οποία συμπεριλαμβάνονται η Ταϊβάν και οι Φιλιππίνες οι οποίες αποτελούν στενούς συμμάχους των Ηνωμένων Πολιτειών⁹¹. Ταυτόχρονα η κινεζική επιθετικότητα έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση αρκετών επεισοδίων ανάμεσα στην κινεζική ακτοφυλακή και τοπικούς ψαράδες ενώ δε λείπουν και τα επεισόδια ανάμεσα σε αμιγώς στρατιωτικά πλοία.

Το πιο επικίνδυνο από αυτά τα επεισόδια έλαβε χώρα το 2012 ανάμεσα στις Φιλιππίνες και την Κίνα και είχε ως αποτέλεσμα την κατάληψη του ύφαλου Scarborough από το κινεζικό ναυτικό. Παράλληλα τα τελευταία χρόνια η Κίνα έχει προχωρήσει σε μια συστηματική οικοδόμηση και επέκταση διαφόρων μικρών νησιών με απώτερο σκοπό τη δημιουργία στρατιωτικών βάσεων στις διαφιλονικούμενες περιοχές. Οι βάσεις αυτές βρίσκονται στο σύμπλεγμα των νησιών Spratly και περιλαμβάνουν αεροδιαδρόμους, εγκαταστάσεις ραντάρ και άλλες υποδομές υποστήριξης οι οποίες ενισχύουν την πεποίθηση πως η Κίνα προετοιμάζει την ανακήρυξη «ζώνης αναγνώρισης πτήσεων(ADIZ)» πάνω από τα νησιά.

Η περιοχή της κορεατικής χερσονήσου, η θάλασσα της ανατολικής Κίνας και το στενό της Ταϊβάν καθώς και η νότια κινεζική θάλασσα συνοψίζουν τα τρία σημεία όπου τα αμερικανικά συμφέροντα απειλούνται ευθέως από έναν ή και περισσότερους παράγοντες. Είναι προφανές πως βασικό ρόλο σε όλες τις διενέξεις φαίνεται να διαδραματίζει η Κίνα και η συνεχής προσπάθειά της για κυριαρχία σε όλη τη

⁹¹ Dakota L. Wood, “2016 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation* (Washington, 2015), p. 192, https://s3.amazonaws.com/ims-2016/PDF/2016_Index_of_US_Military_Strength_FULL.pdf.

θαλάσσια περιοχή της ανατολικής Ασίας. Είναι επίσης προφανές πως η στρατηγική που ακολουθεί η Κίνα την τοποθετεί σε ευθεία αντιπαράθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες προκαλώντας με αυτό τον τρόπο την αντίδραση των τελευταίων.

5.4 Η Αμερικανική στρατηγική

Το μεγαλύτερο ερώτημα για τη μελλοντική πορεία της ανατολικής Ασίας αφορά το ποια θα είναι η στρατηγική που θα ακολουθήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες. Θα προτιμήσουν να εμπλακούν περαιτέρω στις διενέξεις των κρατών γεγονός που μπορεί να τις φέρει αντιμέτωπες με την Κίνα και στη δίνη μιας πιθανής σύγκρουσης; Η θα επιλέξουν μία πιο προσεκτική στάση απέναντι στα ζητήματα της περιοχής η οποία θα τους προσφέρει μεγαλύτερη ασφάλεια βραχυπρόθεσμα αλλά με απρόβλεπτες συνέπειες μελλοντικά ιδιαίτερα όσον αφορά την κυριαρχία τους στην περιοχή; Και αν επιλέξουν να εμπλακούν τι κινδύνους ενέχει η συγκεκριμένη κίνηση για τα αμερικανικά στρατεύματα που δρουν στην περιοχή και ποια οφέλη μπορεί να τους προσφέρει; Και αν όχι ποιοι είναι οι κίνδυνοι για τη μελλοντική ισορροπία ισχύος στην περιοχή και για τα αμερικανικά συμφέροντα εν γένει. Όλα αυτά τα ερωτήματα χρήζουν μίας απάντησης η οποία ούτε εύκολη είναι ούτε ευρέως αποδεκτή. Προτού όμως, επιχειρήσουμε να δώσουμε μια απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα πρέπει πρώτα να γίνει κατανοητό ποια είναι τα πραγματικά αμερικανικά συμφέροντα στην περιοχή αυτή είτε αυτά είναι οικονομικά είτε γεωπολιτικά-γεωστρατηγικά.

Όσον αφορά το οικονομικό κομμάτι είναι προς το συμφέρον των ΗΠΑ η συνεχής εμβάθυνση της συνεργασίας τους με όλα ανεξαιρέτως τα κράτη της περιοχής. Εξάλλου έχει ήδη γίνει ευρέως κατανοητό πως η οικονομική ευημερία και η ταχύτητα με την οποία αυτή επιτεύχθηκε από τις χώρες της ανατολικής Ασίας δεν έχει προηγούμενο στην παγκόσμια ιστορία. Μέσα σε μόλις μία δεκαετία χώρες όπως η Κίνα και η Νότια Κορέα κατάφεραν να διπλασιάσουν την παραγωγή τους και το ΑΕΠ της περιοχής τους συναγωνίζεται αυτό της βόρειας Αμερικής αν δεν το έχει ήδη ξεπεράσει⁹². Τα νούμερα υποστηρίζουν ακόμη περισσότερη αυτή την αντίληψη. Την τελευταία δεκαετία μόνο ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης των οικονομιών της ανατολικής Ασίας ήταν 8,5 % κάθε χρόνο ενώ ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης για την Ευρώπη και

⁹² Zbigniew Brzezinski, *Η Μεγάλη Σκακιέρα: η Αμερικανική Υπεροχή και οι Γεωστρατηγικές της Επιταγές*, μτφρ. Ελένη Αστερίου (The Grand Chessboard), Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, 1998, σελ. 264.

την Αμερική ήταν μόλις στο 1,3%⁹³. Τα συμφέροντα των αμερικανικών επιχειρήσεων είναι ήδη τεράστια στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού και η καθιέρωση μοντέρνων κανόνων διεξαγωγής του εμπορίου κρίνεται αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχία τους. Για το λόγο αυτό η Trans-Pacific Partnership (TPP) έχει αναδειχθεί σε βασικό στοιχείο στον ευρύτερο οικονομικό σχεδιασμό των ΗΠΑ για την Ασία⁹⁴. Με την ολοκλήρωση της συμφωνίας οι Ηνωμένες Πολιτείες θα δημιουργήσουν τη μεγαλύτερη ζώνη ελεύθερου εμπορίου όπου θα διακινείται περίπου το 40% του αμερικανικού εμπορίου⁹⁵.

Φυσικά η ελεύθερη διακίνηση αγαθών και η πραγματοποίηση εμπορίου τόσο μεγάλης κλίμακας προϋποθέτει ανοιχτούς θαλάσσιους διαδρόμους και θαλάσσιες ζώνες όπου το διεθνές εμπόριο θα μπορεί να πραγματοποιείται με ασφάλεια. Η πολιτική των ανοιχτών θαλάσσιων διαδρόμων αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί πάγιο κομμάτι της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και όχι χωρίς ουσία. Η πολιτική αυτή των ΗΠΑ πηγάζει από τις θεωρίες του Alfred Thayer Mahan (1840-1914), πατέρα της θεωρίας της θαλάσσιας ισχύος και μεγάλο θαυμαστή της ναυτικής κυριαρχίας της Μεγάλης Βρετανίας στην οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό η ανάπτυξη του νησιού. Με βάση λοιπόν τη θεωρία αυτή οι ΗΠΑ όχι μόνο πρέπει να ασκούν αποτελεσματικό έλεγχο των θαλασσών αλλά και να εμποδίζουν οποιαδήποτε άλλη δύναμη από τα να αναλάβει αυτή τον έλεγχο. Μία στρατηγική η οποία βρίσκει σημαντική εφαρμογή στην περίπτωση της ανατολικής Ασίας με τους πολλούς και σημαντικούς θαλάσσιους εμπορικούς διαδρόμους οι οποίοι ελέγχονται αποτελεσματικά από το αμερικανικό ναυτικό. Η ανατολική Ασία, όμως, παρουσιάζει ακόμη μία ιδιαιτερότητα η οποία δημιουργήθηκε και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την τεχνολογική εξέλιξη και την πρόοδο των όπλων. Η γεωγραφία της περιοχής παρέχει τη δυνατότητα σε ένα κράτος να ασκεί θαλάσσιο έλεγχο όχι όμως και θαλάσσιο αποκλεισμό και το αντίστροφο⁹⁶. Ο θαλάσσιος αποκλεισμός δεν προϋποθέτει και τον θαλάσσιο έλεγχο αφού ο αποκλεισμός μπορεί να επιτευχθεί και

⁹³ David C. Gompert, "Sea Power and American Interests in the Western Pacific", *RAND Corporation* (2013), p. 76,

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR151/RAND_RR151.pdf.

⁹⁴ Michael J. Green, Nicholas Szechenyi, "Pivot 2.0: How the Administration and Congress can work to sustain American Engagement in Asia to 2016", *Center for Strategic and International Studies* (January, 2015), p. 1, http://csis.org/files/publication/141223_Green_Pivot_Web.pdf.

⁹⁵ *ibid*, σελ. 1.

⁹⁶ David C. Gompert, "Sea Power and American Interests in the Western Pacific", *RAND Corporation* (2013), pp. 2-3, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR151/RAND_RR151.pdf.

με άλλους τρόπους όπως για παράδειγμα πυραυλικά συστήματα τοποθετημένα σε ασφαλή απόσταση στην ενδοχώρα⁹⁷.

Ακριβώς αυτή είναι σε μεγάλο βαθμό και η στρατηγική που επιδιώκει η Κίνα. Και αυτός είναι και ένας από τους λόγους που ίσως οι δύο αυτές δυνάμεις να βρεθούν τελικά αντιμέτωπες μελλοντικά. Για τις ΗΠΑ το ελεύθερο εμπόριο και οι οικονομικές συμφωνίες όπως η TPP ενισχύουν τη θέση τους στον ειρηνικό και βελτιώνουν την εικόνα τους στα μάτια των συμμάχων τους οι οποίοι σε διαφορετική περίπτωση θα αντιμετώπιζαν την παρουσία αμερικανικών δυνάμεων στην περιοχή με σκεπτικισμό.

Ακόμη πέρα από την οικονομική συνεργασία βασικό συμφέρον των ΗΠΑ στην περιοχή αυτή είναι και η διατήρηση της σταθερότητας και ο περιορισμός της κινεζικής σφαίρας επιρροής όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως η Κίνα θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως εχθρός αλλά πως πρέπει να ενσωματωθεί σε ένα σύστημα όπου οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν μεν να διαδραματίζουν κυρίαρχο ρόλο αλλά δεν θα ασκούν πλέον απόλυτο έλεγχο. Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή αναμένεται να παίξει η σύγκληση και συμφιλίωση θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ανάμεσα στην Κίνα και την Ιαπωνία. Μία εξέλιξη εξαιρετικά θετική για τα αμερικανικά συμφέροντα αφού η Ιαπωνία συνεχίζει να αποτελεί όχι μόνο μία σημαντική δύναμη της περιοχής αλλά και ένα αξιόπιστο σύμμαχο. Έναν σύμμαχο που μπορεί να αποτελέσει τη βάση της αμερικανικής δύναμης για την εξισορρόπηση μιας Κίνας η οποία υπερέχει τουλάχιστον σε περιφερειακό επίπεδο. Επομένως είναι προς το συμφέρον των ΗΠΑ η άμβλυνση των σχέσεων των δύο αυτών περιφερειακών δυνάμεων χωρίς όμως την υιοθέτηση μιας μονομερούς πολιτικής κατευνασμού η οποία θα έκανε την Κίνα ακόμη πιο διεκδικητική. Η ίδια πολιτική προσέγγισης καλό θα ήταν να επιτευχθεί και με τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής ιδιαίτερα αυτά της νοτιοανατολικής Ασία που εμφανίζουν μία ολοένα και αυξανόμενη δυναμική προς ένα δικό τους σύστημα περιφερειακής οργάνωσης. Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως οι τρεις μεγάλες δυνάμεις της περιοχής, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία και η Κίνα διαμορφώνουν την ισορροπία ισχύος και καθοδηγούν τις όποιες εξελίξεις. Για αυτό το λόγο είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πως οι Ηνωμένες Πολιτείες αλληλεπιδρούν με αυτά τα δύο κράτη.

Ιαπωνία: Με την πάροδο των χρόνων η συμμαχία Ηνωμένων Πολιτειών-Ιαπωνίας μετεξελίχθηκε και αναβαθμίστηκε σημαντικά. Ξεκινώντας από μια σχέση νικητή και

⁹⁷ David C. Gompert, “Sea Power and American Interests in the Western Pacific”, *RAND Corporation* (2013), pp. 2-3, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR151/RAND_RR151.pdf.

ηττημένου τη μεθαύριο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εξελίχθηκε σε μία συμμαχία η οποία είχε ως απώτερο σκοπό τον περιορισμό και την ανάσχεση του σοβιετικού κινδύνου στην περιοχή της Άπω Ανατολής. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου αποτέλεσε και το τέλος του ρόλου αυτού όχι όμως και της συμμαχίας των δύο κρατών η οποία πλέον έπρεπε να τεθεί σε μία νέα βάση.

Η νέα αυτή βάση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το γεωπολιτικό ρόλο που θα διαδραματίσει η Κίνα τα επόμενα χρόνια. Σε περίπτωση που η Κίνα επιλέξει τη σύγκρουση με τις Ηνωμένες Πολιτείες για την κυριαρχία στην ανατολική Ασία ο ρόλος της Ιαπωνίας είναι σχεδόν ξεκάθαρος. Το πιθανότερο σενάριο μας λέει πως οι ΗΠΑ μαζί με την Ιαπωνία θα ηγηθούν ενός αντί-κινεζικού συνασπισμού με κύριο στόχο τον περιορισμό της εξάπλωσης τη κινεζικής σφαιράς επιρροής. Σε περίπτωση όμως, που η Κίνα επιλέξει μια διαφορετική οδό ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος της Ιαπωνίας; Δεν πρέπει εδώ να ξεχνάμε πως ακόμη και σήμερα η Ιαπωνία είναι σε μεγάλο βαθμό περιορισμένη πολιτικά και εξαρτάται για την ασφάλειά της από τις ΗΠΑ. Παράλληλα οι γείτονές της τρέφουν χρόνια εχθρότητα εναντίον της για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και βλέπουν με καλό μάτι τη στήριξη της Ιαπωνικής ασφάλειας αποκλειστικά και μόνο στις Ηνωμένες Πολιτείες. Με λίγα λόγια η Ιαπωνία είναι απομονωμένη πολιτικά στην περιοχή της⁹⁸.

Λαμβάνοντας όλα τα παραπάνω υπόψη οι Ηνωμένες Πολιτείες θα έπρεπε να επιλέξουν μία στενότερη συμμαχική σχέση με την Ιαπωνία αφού αυτό θα τις ευνοούσε πολιτικά και στρατιωτικά. Μία Ιαπωνία εταίρος και όχι υποτελής ή αντίπαλος των ΗΠΑ θα εδραίωνε την παρουσία τους στην Ασία και θα έστελνε ένα θετικό μήνυμα στα υπόλοιπα κράτη που επιδιώκουν μια συμμαχία με αυτές.

Η αναθεώρηση του άρθρου 9 του ιαπωνικού συντάγματος από την κυβέρνηση του Shinzo Abe αποτελεί ίσως και το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αν και στα πρώτα στάδια αυτής της διαδικασίας είχαν εκφραστεί φόβοι πως η μεταρρύθμιση αυτή κινείται προς την λάθος πορεία. Οι φωνές αυτές δεν προέρχονταν μόνο από το εσωτερικό αλλά και από το εξωτερικό και εξέφραζαν ανησυχίες σχετικά με τα μελλοντικά σχέδια της Ιαπωνίας όσον αφορά την εξωτερική της πολιτική. Πολλοί πίστευαν πως επίκειται μια χειραφέτηση της ιαπωνικής πολιτικής ασφάλειας και αποκόλληση της Ιαπωνίας από το άρμα των ΗΠΑ ενώ στις γειτονικές χώρες δεν έλειψαν οι φόβοι για μια επαναφορά της ιαπωνικής εξωτερικής πολιτικής στις αρχές

⁹⁸ Zbigniew Brzezinski, *Η Μεγάλη Σκακιέρα: η Αμερικανική Υπεροχή και οι Γεωστρατηγικές της Επιταγές*, μτφρ. Ελένη Αστερίου (The Grand Chessboard), Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, 1998, σελ. 303.

που εφάρμοζε η αυτοκρατορική Ιαπωνία της περιόδου πριν το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Αυτοί οι λόγοι ανησυχίας όμως δεν φαίνονται να επαληθεύονται αφού εάν παρατηρήσει κανείς προσεκτικά τις μεταρρυθμίσεις του ιαπωνικού συντάγματος αυτές βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία με τις νέες κατευθυντήριες γραμμές της αμυντικής συνεργασίας των δύο κρατών. Στόχος των νέων αυτών γραμμών δεν είναι μόνο η ενίσχυση των δυνατοτήτων των ιαπωνικών στρατευμάτων (SDF) αλλά και η στενότερη συνεργασία με τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις με σκοπό την εφαρμογή μιας αποτελεσματικότερης στρατηγικής αποτροπής⁹⁹. Η έννοια μιας πιο δυναμικής και ενεργητικής στρατηγικής αποτροπής στην ευρύτερη περιοχή των ιαπωνικών νησιών φαίνεται να είναι και το κεντρικό σημείο της νέας γραμμής της συμμαχίας. Κύριος στόχος της είναι να ενισχυθεί η ικανότητα των ιαπωνικών ενόπλων δυνάμεων όσον αφορά την επιτήρηση και τον έλεγχο διαφιλονικούμενων ή αλλιώς «γκρίζων ζωνών» της ιαπωνικής επικράτειας και η αποτελεσματικότερη απάντηση τους σε περιπτώσεις κρίσεων πάντα σε συνεργασία με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η συνεργασία μάλιστα ανάμεσα στους δύο εξειδικεύεται ακόμη περισσότερη με τις ιαπωνικές δυνάμεις να αναλαμβάνουν τον ρόλο της άμυνας των νησιών ενώ ο στρατός των ΗΠΑ θα προσφέρει άμεση υποστήριξη και θα πραγματοποιεί επιθετικές ενέργειες όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο¹⁰⁰.

Οι νέες αλλαγές περιλαμβάνουν ακόμη την επέκταση της συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες σε τομείς όπως την καταπολέμηση της πειρατείας, επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης, συνεργασία ενάντια σε κυβερνοεπιθέσεις, ανθρωπιστικές επιχειρήσεις, βελτίωση τεχνολογιών και εξοπλισμού και συνεργασία για το διάστημα.

Επομένως, οι ΗΠΑ όχι μόνο δεν αναμένεται να αποδυναμώσουν την παρουσία τους στην Ιαπωνία κατά τα επόμενα χρόνια αλλά αναμένεται η συνεργασία αυτή να επεκταθεί και σε άλλους τομείς οι οποίοι δεν καλύπτονταν από προηγούμενες συμφωνίες. Ακόμη η Ιαπωνία θα έχει πλέον τη δυνατότητα να ακολουθεί και να συμμετέχει σε στρατιωτικές αποστολές υπό την καθοδήγηση των Ηνωμένων Πολιτειών. Το κυριότερο σημείο όμως είναι πως ο νέος ρόλος των ιαπωνικών δυνάμεων ακολουθεί πλήρως τις επιταγές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής που επιβάλουν ελεύθερη ναυσιπλοΐα, ανοιχτές θάλασσες υπό το έλεγχο των

⁹⁹ “East Asian Strategic Review 2015”, *National Institute for Defense Studies* (Japan: May, 2015), p. 50, http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/pdf/2015/east-asian_e2015_01.pdf.

¹⁰⁰ *ibid*, σελ. 56.

ΗΠΑ και την παρεμπόδιση της Κίνας να επεκταθεί και να μετασηματιστεί σε μια μεγάλη περιφερειακή δύναμη.

Κίνα: Η Κίνα για τις Ηνωμένες Πολιτείες αποτελεί έναν δυνητικό αντίπαλο αλλά παράλληλα και έναν πολύτιμο συνεργάτη. Το ίδιο μπορούμε να πούμε πως ισχύει και για τη πλευρά της Κίνας αφού η αλληλεπίδραση ανάμεσα σε αυτή και τις ΗΠΑ θα καθορίσει εν πολλής το μέλλον της στην περιοχή της ανατολικής Ασίας¹⁰¹. Ο καλύτερος ίσως τρόπος για να κατανοήσουμε τις σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών αυτών είναι να κατανοήσουμε πως λειτουργεί η ισορροπία της ισχύος ανάμεσα τους. Είναι γεγονός πως τα τελευταία χρόνια η ψαλίδα ανάμεσα στις δύο χώρες έχει μειωθεί σημαντικά, ιδιαίτερα μετά και την εντυπωσιακή οικονομική άνοδο της Κίνας που την έχει καταστήσει πρωτοπόρο σε πολλούς τομείς. Παρά το γεγονός αυτό όμως δεν φαίνεται να είναι ικανή να παραμερίσει τις ΗΠΑ σε παγκόσμιο επίπεδο αφού η διαφορά ανάμεσά τους παραμένει σημαντική. Στο περιφερειακό επίπεδο της ανατολικής και νοτιοανατολικής όμως, οι συνέπειες της ανόδου της Κίνας είναι πολύ πιο εύκολα ορατές και αισθητές. Όχι μόνο από τις ΗΠΑ αλλά και από τα κράτη συμμάχους τους.

Από τη μεριά τους και οι ΗΠΑ ως η κυρίαρχη υπερδύναμη φαίνεται να παίρνουν στα σοβαρά τα νέα αυτά δεδομένα που διαμορφώνονται στην περιοχή. Αυτό άλλωστε μαρτυρά και το αποκαλούμενο “rebalance” του προέδρου Ομπάμα, δηλαδή η μετατόπιση του κέντρου βάρους της πολιτικής των ΗΠΑ από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό προς τον άξονα Αμερική-Ασία¹⁰². Η μετατόπιση της προσοχής των Ηνωμένων Πολιτειών προς τον Ειρηνικό και η συνεπακόλουθη άνοδος της Κίνας δε συνεπάγεται και τη δημιουργία ενός συνασπισμού εναντίων της. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη πως η Κίνα αποτελεί ίδιου μεγέθους απειλή όπως η Σοβιετική Ένωση και μία συσπείρωση κρατών εναντίων της το μόνο που θα πετύχαινε θα ήταν να προκαλέσει την εχθρότητα και να απομονώσει μια πολύ σημαντική χώρα με μελλοντικά μεγάλη περιφερειακή επιρροή. Ένα τέτοιο γεγονός θα ήταν αρκετό για να αποσταθεροποιήσει όλη την περιοχή της ανατολικής Ασίας και να πλήξει σημαντικά τα αμερικανικά συμφέροντα.

¹⁰¹ Zbigniew Brzezinski, *Η Μεγάλη Σκακιέρα: η Αμερικανική Υπεροχή και οι Γεωστρατηγικές της Επιταγές*, μτφρ. Ελένη Αστερίου (The Grand Chessboard), Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, 1998, σελ. 273.

¹⁰² Geoffrey Till, “A new Type of Great Power Relationship between the United States and China: the Military Dimension”, *Strategic Studies Institute and the U.S. Army War College Press* (September 2014), p. 2, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=183573>.

Αυτό φυσικά, δεν σημαίνει και την πλήρη υποταγή των θέσεων των ΗΠΑ στις απαιτήσεις μιας Κίνας η οποία προσπαθεί να επαναφέρει τη δόξα και την επιρροή που κατείχε ως κράτος την εποχή των αυτοκρατόρων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες οφείλουν να στρέψουν την προσοχή τους στις ολοένα και αυξανόμενες δυνατότητες των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων. Η Κίνα έχει ήδη αποδείξει πως είναι ικανή πλέον να πραγματοποιήσει επιχειρήσεις σε περιοχές οι οποίες βρίσκονται αρκετά μακριά από τα σύνορά της όπως για παράδειγμα η συμμετοχή του κινεζικού πολεμικού ναυτικού (PLAN) στην καταπολέμηση της πειρατείας στον κόλπο του Άντεν το 2008 ή η απομάκρυνση Κινέζων πολιτών από τη Λιβύη το Φεβρουάριο του 2011 και από την Υεμένη τον Απρίλιο του 2015¹⁰³. Είναι πλέον εμφανές πως το κινεζικό πολεμικό ναυτικό διαθέτει την ικανότητα να πραγματοποιήσει τουλάχιστον ένα κομμάτι της κινεζικής υψηλής στρατηγικής και αυτό είναι ένας θαλάσσιος αποκλεισμός των εχθρικών δυνάμεων από την πρώτη αλυσίδα νησιών που περιβάλλουν την κινεζική επικράτεια. Ο αποκλεισμός αυτός φυσικά δεν σημαίνει πως ασκείται και αποτελεσματικός θαλάσσιος έλεγχος στις θάλασσες που περιβάλλουν την κινεζική ενδοχώρα. Η Κίνα όμως διαθέτει πλέον τα μέσα να πλήξει αποτελεσματικά σχεδόν οτιδήποτε θεωρήσει πως παραβιάζει την κινεζική κυριαρχία και αποτελεί απειλή για τη χώρα. Μία πολιτική κατευνασμού και οπισθοχώρησης από τις ΗΠΑ το μόνο που θα είχε ως αποτέλεσμα θα ήταν την απόλυτη κυριαρχία της Κίνας στην πρώτη αλυσίδα νησιών και την επέκταση του θαλάσσιου ελέγχου της μέχρι τη δεύτερη αλυσίδα νησιών αρκετά πιο μακριά από τις κινεζικές θάλασσες. Το αποτέλεσμα αυτό θα σήμαινε και την πραγματική επικράτηση της Κίνας στην ανατολική Ασία και την ανάδειξή της σε μια περιφερειακή δύναμη του Ειρηνικού.

Η αμερικανική στρατηγική απέναντι στην Κίνα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ευελιξία και προσήλωση σε στόχους οι οποίοι να εξασφαλίζουν την αμερικανική οικονομική, διπλωματική και στρατιωτική υπεροχή. Ένα πρώτο βήμα μπορεί να επιτευχθεί μέσω εμπορικών και οικονομικών συμφωνιών όπως η TPP. Ενδεικτικά η TPP είναι μια εμπορική συμφωνία ανάμεσα σε δώδεκα χώρες του ειρηνικού στις οποίες περιλαμβάνονται οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, το Μεξικό, Η Ιαπωνία, η Μαλαισία, το Μπρουνέι, η Χιλή, το Περού, η Νέα Ζηλανδία, η Σιγκαπούρη, το Βιετνάμ και η Αυστραλία. Η Κίνα δεν βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες που απαρτίζουν τη συμφωνία αφού σκοπός είναι να ωφεληθούν κράτη τα οποία βρίσκονται στη σφαίρα επιρροής των Ηνωμένων Πολιτειών. Ένα ακόμη βήμα θα πρέπει να περιλαμβάνει συμμαχίες

¹⁰³ Eric Heginbotham, “The U.S.-China Military Scorecard: forces, geography and the evolving balance of power 1996-2017”, *RAND Corporation* (California, 2015), p. 41, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR300/RR392/RAND_RR392.pdf.

και στενότερες επαφές με κράτη στην περιφέρεια της Κίνας τα οποία βλέπουν αρνητικά μία προοπτική ανάδειξης της σε περιφερειακή υπερδύναμη. Τα νέα αυτά κράτη-σύμμαχοι θα πρέπει να περιλαμβάνουν χώρες οι οποίες έχουν ήδη στενούς δεσμούς με τις ΗΠΑ όπως η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα αλλά και άλλα ιδιαίτερα από την περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας όπως η Μαλαισία, οι Φιλιππίνες, η Ινδονησία, η Σιγκαπούρη ακόμη και το Βιετνάμ. Τα κράτη αυτά μπορούν να βρουν ένα σταθερό και πιστό σύμμαχο στο πρόσωπο των ΗΠΑ ειδικά μετά και τις αυξανόμενες και προκλητικές διεκδικήσεις της Κίνας στη Θάλασσα της νότιας Κίνας.

Τέλος, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε τη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή η οποία θα πρέπει και αυτή με τη σειρά της να εξελιχθεί ώστε να αντιμετωπίσει τις κινεζικές ένοπλες δυνάμεις και ειδικά το κινεζικό πολεμικό ναυτικό με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Για το σκοπό αυτό οι Ηνωμένες Πολιτείες προχώρησαν σε μια σημαντική αναδιάταξη των δυνάμεών τους ανά την υφήλιο με ιδιαίτερη έμφαση να έχει δοθεί στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως ήδη από το 2010 περίπου το 60% της αμερικανικής δύναμης υποβρυχίων βρίσκεται στον ειρηνικό ενώ η βάση Andersen στο Γκουάμ διαθέτει πλέον μια σημαντική δύναμη βομβαρδιστικών τύπου B-1, B-52 και B-2¹⁰⁴. Γενικότερα οι αμερικανικές δυνάμεις θα πρέπει να είναι προετοιμασμένες ώστε να είναι σε θέση αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την ικανότητα της Κίνας να ασκεί θαλάσσιο αποκλεισμό γύρω από τις ακτές της και να εμποδίζει την είσοδο αμερικανικών πλοίων και σκαφών στις θάλασσες αυτές διακόπτοντας έτσι τις γραμμές επικοινωνιών στη θάλασσα της ανατολικής Κίνας και στη νότια κινεζική θάλασσα. Σημαντικό ρόλο σε μια τέτοια επιχείρηση διαδραματίζει η Ταιβάν η οποία είναι στρατηγικά τοποθετημένη ακριβώς απέναντι από τις ανατολικές κινεζικές ακτές.

Το ζήτημα της Ταιβάν αποτελεί αγκάθι στις σχέσεις των δύο κρατών, ΗΠΑ και Κίνας και χρήζει ιδιαίτερης προσοχής. Η Κίνα δεν θα δεχόταν ποτέ μια πλήρη ανεξαρτητοποίηση της Ταιβάν και την πλήρη ενσωμάτωσή της στην αμερικανική σφαίρα επιρροής αφού αυτό θα ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τις βλέψεις της για μία αναβίωση της αυτοκρατορικής Κίνας και θα έβλαπτε πολύ σοβαρά την ασφάλειά της. Το πρόβλημα της Ταιβάν αντικατοπτρίζει στην ουσία τα σημερινά προβλήματα της Ασία. μία σύγκρουση ανάμεσα στην Κίνα και την Ταιβάν θα ανάγκαζε τις υπόλοιπες

¹⁰⁴ Eric Heginbotham, "The U.S.-China Military Scorecard: forces, geography and the evolving balance of power 1996-2017", *RAND Corporation* (California, 2015), p. 41, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR300/RR392/RAND_RR392.pdf.

χώρες της περιοχής να λάβουν θέση υπέρ ή κατά της Κίνας και θα απειλούσε την ασφάλεια των αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή¹⁰⁵.

Από την πλευρά τους οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να υποστηρίξουν την Ταιβάν για τρεις κυρίως λόγους. Πρώτον μία βίαιη ενσωμάτωση της Ταιβάν από την Κίνα θα ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με την πάγια θέση των ΗΠΑ να μην επιτρέψουν σε κανένα άλλο κράτος να κυριαρχήσει ολοκληρωτικά στην ανατολική Ασία. Το μήνυμα που θα λάμβαναν τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής θα ήταν αυτό της οπισθοχώρησης των Ηνωμένων Πολιτειών και της ενδεχόμενης αθέτησης των δεσμεύσεών τους ακόμη και προς αυτά. Δεύτερον η πτώση της Ταιβάν στην Κίνα θα έδινε τη δυνατότητα στην τελευταία να αποκτήσει πρόσβαση σε αμερικανικά όπλα και τεχνολογία που βρίσκονται στο νησί καθώς και πρόσβαση σε θαλάσσιες γραμμές οι οποίες είναι νευραλγικές για χώρες όπως η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα. Με αυτό τον τρόπο η Κίνα θα αποκτούσε στρατηγικό βάθος και προωθημένες αεροπορικές και ναυτικές βάσεις στον ειρηνικό. Τρίτον η το καθεστώς της δημοκρατικής Ταιβάν έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το αυταρχικό καθεστώς της Κίνας. Η εγκατάλειψη μίας δημοκρατικής χώρας από τις ΗΠΑ θα στοίχιζε αρκετά στη ρητορική που είχαν αναπτύξει τα τελευταία χρόνια για τη διάδοση των δημοκρατικών καθεστώτων και θα έστελνε τα λάθος μηνύματα στις υπόλοιπες δημοκρατίες της περιοχής.

¹⁰⁵ Douglas McCready, "Crisis Deterrence in the Taiwan Strait", *Strategic Studies Institute* (November 2003), p. 1, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=13931>.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συνοψίζοντας την παρούσα ανάλυση μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως όσο περισσότερο αυξάνεται η δύναμη ενός κράτους τόσο περισσότερο ευάλωτο είναι στους εξωτερικούς εχθρούς του. Τα στοιχεία που αποτελούν τη δύναμή του όπως η τεχνολογική εξέλιξη και η οικονομική ανάπτυξη αξιοποιούνται εξίσου και από τα υπόλοιπα κράτη σε ένα πλαίσιο αέναου ανταγωνισμού για κυριαρχία και επιβίωση.

Καταλήγουμε επίσης στο συμπέρασμα πως η ανατολική Ασία αποτελεί ένα ιδιαίτερο περιφερειακό σύστημα στο οποίο οι εξελίξεις σε επίπεδο ασφάλειας αλλά πολλές φορές και σε επίπεδο οικονομικό αλλά και πολιτικό καθορίζονται από τις επιμέρους αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και την Κίνα. Τα τρία αυτά κράτη, οι τρεις αυτοί γίγαντες του διεθνούς συστήματος αποτελούν τους καταλύτες των εξελίξεων για όλες τις επιμέρους περιοχές της ανατολικής Ασίας όπως η χερσόνησος της Κορέας, η Ταϊβάν, η νότια κινεζική θάλασσα και η γενικότερα η περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας.

Για τις ΗΠΑ η ενεργή τους συμμετοχή στις υποθέσεις της ανατολικής Ασίας είναι μονόδρομος και επιβεβλημένη τόσο πολιτικά όσο και στρατιωτικά. Οι Ηνωμένες Πολιτείες παίζουν καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση της ισορροπίας ισχύος ανάμεσα στις άλλες δύο δυνάμεις της περιοχής, την Κίνα και την Ιαπωνία και αποτελούν παράγοντα σταθερότητας. Για την Ιαπωνία οι ΗΠΑ αποτελούν για πάνω από πενήντα χρόνια ένα σύμμαχο αξιόπιστο και η παρουσία των αμερικανικών δυνάμεων στο νησί ισοδυναμεί με ασφάλεια και αποτροπή για οποιονδήποτε κίνδυνο εμφανιστεί. Από την πλευρά της η Κίνα μπορεί πλέον να βρίσκεται απέναντι από τις Ηνωμένες Πολιτείες αλλά αυτό δεν σημαίνει πως επιδιώκει τη σύγκρουση σε καμία περίπτωση. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας του διεθνούς συστήματος, της αλληλεξάρτησης της κινεζικής και της αμερικανικής οικονομίας και της ανάγκης για συνεργασία με τις ΗΠΑ τα δύο αυτά κράτη είναι πολύ πιο αλληλένδετα από ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Σοβιετική Ένωση. Ακόμη στην περίπτωση της Ταϊβάν η αμερικανική παρουσία λειτουργεί καταλυτικά διασφαλίζοντας τη de facto αυτονομία του νησιού και την επιβίωση μιας μικρής λειτουργικής δημοκρατίας απέναντι σε έναν αυταρχικό γίγαντα όπως είναι η Κίνα.

Η προστασία των αμερικανικών συμφερόντων επιτάσσει την αποτροπή ανάδυσης μιας περιφερειακής υπερδύναμης και είναι προφανές πως η στρατηγική αυτή κινείται

προς τη σωστή κατεύθυνση παρά τις όποιες δυσκολίες στην εφαρμογή της. Οι ανοιχτές θάλασσες και η απρόσκοπτη διέλευση των αμερικανικών πλοίων από αυτές παίζουν σημαντικό ρόλο στην επίτευξη του στόχου αυτού. Η Κίνα συνεχίζει να αναδύεται ως μία μεγάλη περιφερειακή δύναμη ακόμη όμως είναι άγνωστο αν και πότε θα μπορέσει να αμφισβητήσει την πρωτοκαθεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών. Υπάρχουν αρκετές πιθανότητες αυτό να μην συμβεί ποτέ. Από την πλευρά τους όμως και οι ΗΠΑ δεν θα πρέπει να επιμείνουν σε μια σκληρή πολιτική απέναντι στην Κίνα αλλά να επιδιώξουν την όσο το δυνατόν ευρύτερη συνεργασία και τη λύση των όσο το δυνατόν περισσότερων προβλημάτων. Η διμερής ατζέντα των δύο χωρών είναι ήδη αρκετά γεμάτη και χωρίς την περίληψη θεμάτων στρατηγικού περιορισμού. Η χρονική περίοδος όμως παραμένει ακόμη κατάλληλη για να τεθούν οι σωστές βάσεις που να σταθεροποιούν τη συνεργασία ανάμεσα τους, θα δημιουργούν αμοιβαία εμπιστοσύνη, θα αποτρέπουν τους ακριβούς γύρους εξοπλισμών και εν γένει θα ισχυροποιούν ακριβώς τον τύπο της σχέσης που οι Ηνωμένες Πολιτείες επιθυμούν να έχουν απέναντι στην Κίνα. Ακόμη και στο εσωτερικό της αμερικανικής πολιτικής σκηνής δεν φαίνεται να υπάρχει η πρόθεση να ξεκινήσει ένας νέος Ψυχρός Πόλεμος αυτή τη φορά με την Κίνα.

Κύριος αρωγός στην προσπάθεια αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών αναμένεται να είναι η Ιαπωνία. Η χώρα αυτή παραμένει και θα συνεχίσει να παραμένει ο στενότερος και σταθερότερος σύμμαχος των ΗΠΑ στην ανατολική Ασία. Αναμένεται όμως να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στις διμερείς σχέσεις της μελλοντικά με τα υπόλοιπα κράτη της περιοχής, ιδιαίτερα με την Κίνα και τη Νότια Κορέα. Και αυτός ίσως είναι και ο κυριότερος λόγος για τον οποίο η Ιαπωνία θα έπρεπε να επιδιώξει έναν στενότερο συντονισμό της εξωτερικής της πολιτικής με τις Ηνωμένες Πολιτείες¹⁰⁶. Δεν πρέπει να παραβλέπουμε το γεγονός πως παρά την προσπάθεια για εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεών της το κράτος αυτό στηρίζεται ακόμη σε μεγάλο βαθμό για την ασφάλειά του στις ΗΠΑ. Και σχέση αυτή είναι που θα καθορίσει μελλοντικά εάν η Ιαπωνία θα διολισθησει σε μια κούρσα εξοπλιστικών προγραμμάτων και ανάπτυξης πυρηνικών όπλων ή όχι. Προς το παρόν όμως, δεν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις μετακίνησης της ιαπωνικής πολιτικής ασφάλειας προς αυτή την κατεύθυνση το αντίθετο μάλιστα.

Είναι εμφανές πως η Ιαπωνία έχει ήδη κάνει τα πρώτα βήματα για την αναδιοργάνωση της εξωτερικής της πολιτικής. Την προσπάθεια αυτή όμως, δεν

¹⁰⁶ Yuki Tatsumi, "Japan's Foreign Policy Challenges in East Asia: Views from the Next Generation", *Stimson Center* (March, 2014), p. 61, http://www.stimson.org/PDFs/Japans_Challenges_in_EA_FINAL_WEB.pdf

δυσκολεύει μόνο το περιβάλλον αστάθειας στην περιοχή αλλά και η χρόνια καθυστέρηση της ανάπτυξης της ιαπωνικής οικονομίας. Ένας ακόμη παράγοντας που μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρά λάθη είναι και ο εθνικισμός. Η εξωτερική πολιτική στην Ιαπωνία ανήκει σχεδόν πάντα στην αποκλειστικότητα της ιαπωνικής πολιτικής ελίτ τα τελευταία χρόνια όμως η κοινή γνώμη λαμβάνει όλο και συχνότερα θέση στα εθνικά ζητήματα με απρόβλεπτες προς το παρόν συνέπειες. Μία ενίσχυση του αντί-ιαπωνικού αισθήματος στην Κίνα και τη Νότια Κορέα μόνο προβλήματα θα μπορούσε να δημιουργήσει όχι μόνο στην ιαπωνική εξωτερική πολιτική στην ανατολική Ασία αλλά και στις διμερείς σχέσεις Ιαπωνίας-ΗΠΑ. Μία τέτοια εξέλιξη θα αποτελούσε τροχοπέδη για τον κύριο στόχο της Ιαπωνίας αυτή τη στιγμή ο οποίος είναι η σύσφιξη των σχέσεων με τα υπόλοιπα κράτη της Ασίας και θα επηρέαζε αρνητικά την πολιτική των ΗΠΑ απέναντι στην Κίνα δεδομένου ότι η Ιαπωνία αποτελεί την κυριότερη ασιατική χώρα ανταγωνιστή της Κίνας.

Η Κίνα αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο αίνιγμα στην ανατολική Ασία. Τα βασικά σημεία της κινεζικής υψηλής στρατηγικής τα οποία στοχεύουν σε μια ειρηνική ανάδυση στο καθεστώς της περιφερειακής υπερδύναμης δεν είναι λανθασμένα και ανταποκρίνονται πολύ σωστά στις παρούσες δυνατότητές της ως κράτος. Τα τελευταία χρόνια όμως η κινεζική εξωτερική πολιτική δεν δείχνει να ανταποκρίνεται σε αυτή τη στρατηγική, η οποία φαίνεται να παραπαίει. Πράξεις αμφισβήτησης συνόρων και θαλάσσιες διεκδικήσεις σε βάρος των γειτονικών της κρατών έχουν αναγκάσει την κινεζική εξωτερική πολιτική σε αναδίπλωση και όλα δείχνουν πως ο PLA είναι διατεθειμένος να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες. Η συνεχής ροή χρημάτων προς τον κινεζικό στρατό εξαιτίας της τεράστιας οικονομικής ανάπτυξης της χώρας δεν είναι εντελώς ασύνδετη με αυτή την εξέλιξη. Η στρατηγική της ειρηνικής ανόδου της Κίνας φαίνεται να χάνει έδαφος τόσο σε πολιτικό επίπεδο, δηλαδή στην αποδοχή από την ελίτ που διαμορφώνει την εξωτερική πολιτική του κράτους, όσο και σε επίπεδο διεθνές. Η Κίνα πιθανόν θυσιάζει μία μελλοντική πολιτική ευελιξία για να ικανοποιήσει τις επεκτατικές της βλέψεις.

Η παρούσα πολιτική εντάσεων και διεκδικήσεων σπρώχνει τα υπόλοιπα κράτη της περιφέρειας όλο και περισσότερο προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, γεγονός αρκετά αρνητικό για τα κινεζικά συμφέροντα. Επιπλέον από εδώ και στο εξής η Κίνα θα πρέπει να αντιμετωπίσει μία πολύ πιο ανεξάρτητη και προκλητική Ιαπωνία¹⁰⁷. Στη χειρότερη περίπτωση μία Κίνα η οποία κινδυνεύει να βρεθεί απομονωμένη θα

¹⁰⁷ Avery Goldstein, *Rising to the Challenge: China's Grand Strategy and International Security*, (Stanford University Press, California 2005), p. 194

καταφύγει για ακόμη μία φορά σε στρατιωτικές λύσεις για να αντισταθμίσει την αδυναμία της και να ενισχύσει την ασφάλειά της. Αυτό σημαίνει περαιτέρω αύξηση των στρατιωτικών δαπανών και νέοι γύροι εξοπλισμών. Εναλλακτικά εάν οι πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές δυνατότητες της Κίνας ξαφνικά αυξηθούν δραματικά και οι υπόλοιποι ισχυροί δρώντες δεν έδειχναν την απαραίτητη θέληση να αντιταχθούν στις κινεζικές επιδιώξεις τότε δεν θα ήταν καθόλου απίθανη η μεταστροφή προς μια στρατηγική η οποία θα είχε ως κύριο στόχο τη μετατροπή του διεθνούς συστήματος σύμφωνα πάντα με τα κινεζικά συμφέροντα¹⁰⁸.

Η σημερινή πραγματικότητα βρίσκεται κάπου στη μέση. Η Κίνα όντως επιθυμεί να μεταβάλει το διεθνές σύστημα σύμφωνα με τα συμφέροντά της. Αυτό αποδεικνύεται εύκολα από τα μεγαλεπήβολα οικονομικά της σχέδια όπως ο «δρόμος του μεταξιού» αλλά και από τις μέχρι τώρα πρωτοβουλίες της για την εθνική ανάταση και την περιφερειακή κυριαρχία. Όμως οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιαπωνία δεν φαίνονται διατεθειμένες να θυσιάσουν τα δικά τους συμφέροντα για χάρη της κινεζικής κυριαρχίας.

Τέλος απάντηση στο ερώτημα εάν η ανατολική Ασία ολισθαίνει προς μία παρατεταμένη κούρσα εξοπλισμών υπάρχει και αυτή είναι μάλλον όχι. Και αυτό οφείλεται κυρίως στην παρουσία των αμερικανικών στρατευμάτων στην περιοχή. Παρά το γεγονός της ανόδου της Κίνας και παρά την εντυπωσιακή στρατιωτική της ανάπτυξη η χώρα αυτή δεν διαθέτει ακόμη τις στρατιωτικές δυνατότητες για να ανταγωνιστεί τα αμερικανικά στρατεύματα. Και εφόσον αυτά δεν απομακρυνθούν από την ανατολική Ασία στο άμεσο μέλλον η σταθερότητα θα παραμείνει. Επιπλέον έχει γίνει ήδη αντιληπτό πως η ιαπωνική στρατιωτική μηχανή λειτουργεί περισσότερο συμπληρωματικά προς τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις παρά και όχι καθαρά ανταγωνιστικά προς τις αντίστοιχες κινεζικές. Από την πλευρά της νοτιοανατολικής Ασίας ο κατακερματισμός των χωρών του ASEAN δεν επιτρέπει να κράτη αυτά να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά την κινεζική στρατιωτική υπεροχή, ειδικά αφού η επιλογή μιας στενότερης συμμαχίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες φαντάζει πιο ελκυστική για όλους.

¹⁰⁸ Avery Goldstein, *Rising to the Challenge: China's Grand Strategy and International Security*, (Stanford University Press, California 2005), p. 199.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές:

Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2015, Office of the Secretary of Defense, April 7, 2015, http://www.defense.gov/pubs/2015_China_Military_Power_Report.pdf, (07/09/2015)

Defense of Japan 2015, http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2015.html, (20/09/2015)

“Defense Programs and Budget of Japan”, Overview of FY2016 Budget Request, http://www.mod.go.jp/e/d_budget/pdf/271016.pdf, (20/09/2015)

“Defense Programs and Budget of Japan”, Overview of FY2015 Budget, http://www.mod.go.jp/e/d_budget/pdf/270414.pdf, (20/09/2015)

“Defense Programs and Budget of Japan”, Overview of FY2014 Budget, http://www.mod.go.jp/e/d_budget/pdf/260130.pdf, (20/09/2015)

“Japan’s Legislation for Peace and Security”, <http://www.mofa.go.jp/files/000025032.pdf>, (21/09/2015)

“Japan’s Legislation for Peace and Security/ Other Initiatives on Security”, Ministry of Foreign Affairs of Japan, <http://www.mofa.go.jp/policy/security/>, (21/09/2015)

Snyder Scott A., “South Korea, Japan and Wartime Shadows”, Council on Foreign Relations, August 11, 2015, <http://www.cfr.org/south-korea/south-korea-japan-wartime-shadows/p36889>, (29/08/2015)

Tiezzi Shannon, “China and Japan: Toward a Xi-Abe summit?”, The Diplomat, July 18, 2015, <http://thediplomat.com/2015/07/china-and-japan-toward-a-xi-abe-summit/>, (01/09/2015)

“The Constitution of Japan”,
http://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html,
(10/10/2015)

Le Tom, “Japan’s Security Bills: Overpromising and Underdelivering”, The Diplomat, October 04, 2015, <http://thediplomat.com/2015/10/japans-security-bills-overpromising-and-under-delivering/>, (02/09/2015)

Muller Wim, “China’s Missed Opportunity in South China Sea Arbitration”, Chatham House: The Royal Institute of International Affairs, March 19, 2015, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/17237>, (02/09/2015)

Βιβλία:

Bates Jill, J. N. Mak, *Arms, Transparency and Security in South-East Asia*, SIPRI Research Report No. 13, Oxford University Press, 1997.

Brzezinski Zbigniew, *Η Μεγάλη Σκακιέρα: η Αμερικανική Υπεροχή και οι Γεωστρατηγικές της Επιταγές*, μτφρ. Ελένη Αστερίου (The Grand Chessboard), Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, 1998.

Chan Steve, *China the US and the Power-Transition Theory*, Routledge, 2008.

Chan Steve, *Looking for Balance: China, The United States and Power Balancing in East Asia*, Stanford University Press, California, 2012.

Dent Christopher M., *China, Japan and Regional Leadership in East Asia*, Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2008.

Glaser Charles L., *Rational Theory of International Politics: The Logic of Competition and Cooperation*, Princeton University Press, 2010.

Goh Evelyn, Sheldon W. Simon, *China, the United States and Southeast Asia: Contending Perspectives on Politics, Security and Economics*, Routledge, 2008.

Goh Evelyn, *The Struggle for Order: Hegemony, Hierarchy and Transition in Post-Cold War East Asia*, Oxford University Press, 2013.

Goldstein Avery, *Rising to the Challenge: China's Grand Strategy and International Security*, Stanford University Press, California 2005

Gompert David C., Phillip C. Saunders, *The Paradox of Power: Sino-American Strategic Restraint in an Age of Vulnerability*, National Defense University Press, Washington, D.C, 2011.

Kang David C., *China Rising: Peace, Power and Order in East Asia*, Columbia University Press, New York, 2007.

Krause Keith R., *Culture and Security: Multilateralism, Arms Control and Security Building*, Frank Cass Publishers, London, 1999.

Landes David S., *The Wealth and Poverty of Nations: Why Some are so Rich and Some so Poor*, W.W. Norton & Company, New York, 1998

Mearsheimer John J., *The tragedy of Great Power Politics*, W.W. Norton & Company, New York, 2001

Rublee Maria Rost, *Nonproliferation Norms: Why States Choose Nuclear Restraint*, The University of Georgia Press, 2009.

Schelling Thomas C., *Arms and Influence*, Greenwood Press, 1976.

Sindhu Waheguru Pal Singh, Ramesh Takur, *Arms Control After Iraq: Normative and Operational Challenges*, United Nations University Press, 2006.

Smith Sheila A., *Intimate Rivals: Japanese Domestic Politics and a Rising China*, Columbia University Press, New York.

Tatsumi Yuki, *Japan's Foreign Policy Challenges in East Asia: Views from the Next Generation*, Stimson Center, March 2014

Till Geoffrey, Emrys Chew, Joshua Ho, *Globalization and Defiance in the Asia Pacific: Arms across Asia*, Routledge, 2009.

Waltz Kenneth N., *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, μτφρ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, (Theory of International Politics), Ποιότητα, Αθήνα, 2011.

Άρθρα από το διαδίκτυο:

Arase David, “Modernizing US Defence Cooperation in East Asia to Peacefully Manage Strategic Competition”, *National Institute for Defence Studies*, <http://www.nids.go.jp/english/publication/visiting/pdf/02.pdf>, (25/08/2015)

Bouchat Clarence J., “Dangerous Ground: The Spratly Islands and U.S. Interests and Approaches”, *Strategic Studies Institute*, U.S. Army War College Press, December 2013, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=175537>, (04/09/2015)

Bouchat Clarence J., “The Paracel Islands and U.S. Interests and Approaches in the South China Sea”, *Strategic Studies Institute*, U.S. Army War College Press, June 2014, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=183025>, (11/10/2015)

Blackwill Robert D., Ashley J. Tellis, “Revising U.S. Grand Strategy toward China”, *Council on Foreign Relations*, Council Special Report No. 72, March 2015, <http://www.cfr.org/china/revising-us-grand-strategy-toward-china/p36371>, (25/07/2015)

Byung-Joon Ahn, “The Strategic Environment: U.S. Power and Asian Regionalism”, ASEAN-Japan Cooperation: a Foundation for East Asia Community (ed. Japan Center for International Exchange), *Japan Center for International Exchange*, Tokyo, 2003, http://www.jcie.org/researchpdfs/ASEAN/asean_ahn.pdf, (08/10/2015)

Chalk Peter, “The U.S. Army in Southeast Asia: Near-Term and Long –Term Roles”, *RAND Corporation*, 2013,

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR401/RAND_RR401.pdf, (08/10/2015)

“China Security Report 2014: Diversification of Roles in the People’s Liberation Army and the People’s Armed Police”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, Tokyo, 2015,
http://www.nids.go.jp/publication/chinareport/pdf/china_report_EN_web_2014_A01.pdf, (27/09/2015)

“China Security Report 2013”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, Tokyo, 2014,
http://www.nids.go.jp/publication/chinareport/pdf/china_report_EN_web_2013_A01.pdf, (27/09/2015)

“China Security Report 2012”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, Tokyo, 2012,
http://www.nids.go.jp/english/publication/chinareport/pdf/china_report_EN_web_2012_A01.pdf, (27/09/2015)

Dobbins James, David C. Gompert, David A. Shlapak, Andrew Scobel, “Conflict with China: Prospects, Consequences and Strategies for Deterrence”, *RAND Corporation* 2012,
http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2011/RAND_OP344.pdf, (28/09/2015)

“East Asian Strategic Review 2015”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, May 2015, http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/pdf/2015/east-asian_e2015_01.pdf, (04/09/2015)

“East Asian Strategic Review 2014”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, May 2014, <http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/e2014.html>, (04/09/2015)

“East Asian Strategic Review 2013”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, May 2013, <http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/e2013.html>, (04/09/2015)

“East Asian Strategic Review 2012”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, May 2012, <http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/e2012.html>, (04/09/2015)

“East Asian Strategic Review 2011”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, May 2011, <http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/e2011.html>, (05/09/2015)

“East Asian Strategic Review 2010”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, May 2010, <http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/e2010.html>, (05/09/2015)

“East Asian Strategic Review 2009”, *National Institute for Defense Studies*, Japan, May 2009, <http://www.nids.go.jp/english/publication/east-asian/e2009.html>, (05/09/2015)

Fei John F., “Beyond Rivalry and Camaraderie: Explaining Varying Asian Responses to China”, *RAND Corporation*, 2011, http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/rgs_dissertations/2011/RAND_RGSD279.pdf, (14/09/2015)

Feng Zhu, “An emerging Trend in East Asia: Military Budget Increases and their Impact”, *Asian Perspective*, Vol. 33, No 4, 2009, http://www.thinkinchina.asia/wp-content/uploads/02_zhufeng_MilitaryBudget.pdf, (12/10/2015)

Glaser Bonnie S., “Armed Clash in the South China Sea”, *Council on Foreign Relations*, Contingency Planning Memorandum No. 14, 2012, <http://www.cfr.org/world/armed-clash-south-china-sea/p27883>, (28/10/2015)

Gompert David C., “Sea Power and American Interests in the Western Pacific”, *RAND Corporation*, 2013,

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR100/RR151/RAND_RR151.pdf, (24/10/2015)

Gons Eric Stephen, "Access Challenge and Implications for Airpower in the Western Pacific", *RAND Corporation*, 2011,

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/rgs_dissertations/2011/RAND_RGSD267.pdf, (02/11/2015)

Green Michael J., Nicholas Szechenyi, "Pivot 2.0: How the Administration and Congress can work to sustain American Engagement in Asia to 2016", *Center for Strategic and International Studies*, January, 2015,

http://csis.org/files/publication/141223_Green_Pivot_Web.pdf, (02/11/2015)

Heginbotham Eric, "The U.S.-China Military Scorecard: forces, geography and the evolving balance of power 1996-2017", *RAND Corporation*, California, 2015,

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR300/RR392/RAND_RR392.pdf, (02/11/2015)

Kamphausen Roy, David Lai, "The Chinese People's Liberation Army in 2025", United States Army War College Press, *Strategic Studies Institute*, July 2015,

<https://fas.org/nuke/guide/china/pla-2025.pdf>, (02/11/2015)

Kelly Terrence K., James Dobbins, David A. Shlapak, David C. Gompert, Eric Heginbotham, Peter Chalk, Lloyd Thrall, "The U.S. Army in Asia, 2030-2040", *RAND Corporation*, 2014,

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR400/RR474/RAND_RR474.pdf, (28/08/2015)

Kun-Chin Lin, Andres Villar Gertner, "Maritime Security in the Asia Pacific: China and the Emerging Order in the East and South China Seas", *Chatham House*, July 2015,

https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20150731MaritimeSecurityAsiaPacificLinGertner-0.pdf, (18/09/2015)

Lai David, “Asia-Pacific: A strategic Assessment”, *Strategic Studies Institute*, U.S. Army War College Press, May 2013, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=165066&lng=en>, (18/09/2015)

Masashi Nishihara, “Japan’s Political and Security Relations with ASEAN”, ASEAN-Japan Cooperation: a Foundation for East Asia Community (ed. Japan Center for International Exchange), Tokyo, *Japan Center for International Exchange*, 2003, http://www.jcie.org/researchpdfs/ASEAN/asean_nishihara.pdf, (18/09/2015)

McCready Douglas, “Crisis Deterrence in the Taiwan Strait”, *Strategic Studies Institute*, November 2003, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=13931>, (18/09/2015)

Miller Frank L., “Impact of Strategic Culture on U.S. Policies for East Asia”, *Strategic Studies Institute*, November 2003, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=13932&lng=en>, (19/08/2015)

Nilsson-Wright John, Kiichi Fujiwara, “Japan’s Abe Administration: Steering a Course between Pragmatism and Extremism”, *Chatham House: The Royal Institute of International Affairs*, Asia Programme, September 2015, https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/20150914JapanAbeAdministrationNilssonWrightFujiwara.pdf, (30/10/2015)

Perlo-Freeman Sam, Aude Fleurant, Pieter D. Wezeman and Siemon T. Wezeman, “Trends in World Military Expenditure 2014”, *SIPRI Fact Sheet*, April 2015, <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1504.pdf>, (28/10/2015)

Person Christopher J., “String of Pearls: Meeting the challenge of China’s Rising Power across the Asian Littoral”, *Strategic Studies Institute*, July 2006, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=27007>, (28/10/2015)

Pumphrey Carolyn W., “The Rise of China in Asia: Security Implications”, *Strategic Studies Institute*, January, 2002, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=142813>, (26/09/2015)

Przystup James J., “Japan-China Relations 2005-2010: Managing Between a Rock and a Hard Place”, *Institute for National Strategic Studies*, Washington, D.C, October 2012, <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/inss/Strategic-Perspectives-12.pdf>, (26/08/2015)

Przystup James J., “The U.S. Japan Alliance: Review of the Guidelines for Defence Cooperation”, *Institute for National Strategic Studies*, Washington, D.C, March 2015, <http://inss.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/inss/Strategic-Perspectives-18.pdf>, (26/08/2015)

Scales Robert H., Larry M. Wortzel, “The Future U.S. Military Presence in Asia: Land power and the Geostrategy of American Commitment”, *Strategic Studies Institute*, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=47687&lng=en>, (03/10/2015)

Sharman Christopher H., “China Moves out: Stepping Stones Toward a new Maritime Strategy”, National Defense University Press, *Institute for National Strategic Studies*, Center for the Study of Chinese Military Affairs, , Washington, D.C., April 2015, <http://inss.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/china/ChinaPerspectives-9.pdf>, (25/08/2015)

Smith Sheila A., “A Sino-Japanese Clash in the East China Sea”, *Council on Foreign Relations*, Contingency Planning Memorandum No. 18, April 2013, <http://www.cfr.org/japan/sino-japanese-clash-east-china-sea/p30504>, (03/09/2015)

Sokolski Henry D., “Planning for a Peaceful Korea”, *Strategic Studies Institute*, February 2001, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=104655>, (03/09/2015)

Tanaka Hitoshi, “The Next Step for the US-Japan Alliance”, *Japan Centre for International Exchange*, July 2015, <http://jcie.org/researchpdfs/EAI/10-2.pdf>, (30/10/2015)

Tatsumi Yuki, “Senkaku Islands/East China Sea Disputes: A Japanese Perspective”, *Stimson Centre*, CNA Maritime Asia Project, http://www.stimson.org/images/uploads/research-pdfs/Yuki-CNA_paper_8-2013.pdf, (30/10/2015)

Till Geoffry, “A new Type of Great Power Relationship between the United States and China: the Military Dimension”, *Strategic Studies Institute and the U.S. Army War College Press*, September 2014, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=183573>, (06/08/2015)

Yung Christopher D., Ross Rustici, Scott Devary, Jenny Lin, “Not an Idea we have to Shun: Chinese Overseas Basing Requirements in the 21st Century”, National Defense University Press, *Institute for National Strategic Studies*, Center for the Study of Chinese Military Affair, Washington, D.C., October 2014, <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratperspective/china/ChinaPerspectives-7.pdf>, (26/07/2015)

Wezeman Pieter D., Siemon T. Wezeman, “Trends in International Arms Transfers, 2014”, *SIPRI Fact Sheet*, March 2015, <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1503.pdf>, (29/10/2015)

Wilborn Thomas L., “Japan’s Self-Defense Forces: What Dangers to North-East Asia”, *Strategic Studies Institute of the US Army College (SSI)*, May 1, 1994, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=47400>, (28/08/2015)

Wood Dakota L., “2015 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation*, Washington, 2015, 133, http://ims-2015.s3.amazonaws.com/2015_Index_of_US_Military_Strength_FINAL.pdf, (11/09/2015)

Wood Dakota L., “2016 Index of U.S. Military Strength: Assessing America’s Ability to provide for the Common Defense”, *The Heritage Foundation*, Washington, 2015, https://s3.amazonaws.com/ims-2016/PDF/2016_Index_of_US_Military_Strength_FULLL.pdf, (11/09/2015)

Wortzel Larry M., “China’s Nuclear Forces: Operations, Training, Doctrine, Command, Control and Campaign Planning”, *Strategic Studies Institute*, May 2007, <http://www.dtic.mil/docs/citations/ADA467534>, (25/08/2015)

Yamaguchi Shinji, “China’s Perspective on International Order”, *National Institute for Defence Studies*, May 15, 2015, <http://www.nids.go.jp/english/publication/commentary/pdf/commentary046e.pdf>, (15/10/2015)

Yoshihide Soeya, “Japan as a Regional Actor”, *Japan Center for International Exchange*, Tokyo, 2003, http://www.jcie.org/researchpdfs/ASEAN/asean_soeya.pdf, (15/10/2015)

Yuan Jing-dong, “China-ASEAN Relations: Perspectives, Prospects and Implications for U.S. Interests”, *Strategic Studies Institute*, October, 2006, <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=47068>, (15/10/2015)

Περιοδικά:

Journal of Defense and Security No. 14, National Institute for Defense Studies, <http://www.nids.go.jp/english/publication/kiyo/e2014.html> (15/10/2015).

